

בס"ד עש"ק פרשת בלק
ט"ו תמוז תשפ"ה לפ"ק {אבות-ו'}
{דף היומי ביום שב"ק עבודה זרה כ"ד}

מוצ"ש	הרה"צ	ניו יורק
9:40	8:13	מונטריאל
9:54	8:27	לונדון
10:33	9:00	מנצ'סטר
10:51	9:19	אנטוורפן
11:07	9:37	ציריך
10:33	9:04	וינה
10:06	8:39	מלבורן
6:30	4:59	

נא לא לקרוא בשעת התפלה וקריאת התורה

דברי תורה לפרשת השבוע

הילולא
דעדיקא

אורחות
חיים

סיפור ער
הפרשה

אמרי קודש
בעדא

פנינים
יקרים

חששם של מואב: "ויגר מואב מפני העם כי רב הוא", היינו, על אף שהם רבים, מכל מקום הם בבחינת "כי רב הוא" מאוגדים ומאוחדים כאיש אחד, ואז אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם (ישמח משה)

כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר. (כב, ו)
יש לדקדק בשינוי הלשון, שהיה לו לומר או "יבורך" ו"יאר", או "מבורך" ו"מואר". ועוד יש להבין, מדוע בלק ביקש מבלעם שיקלל את ישראל, הלא במקום זאת יכול היה לבקשו שיברך את מואב? ו"ל על כח קללתו וברכתו של בלעם ביאר ה"אור החיים" הק': "מה שהיו צודקין קללותיו של בלעם יש ב' טעמים בדבר, א' להיותו רע עין, והב' שהיה יודע רגע באפו והיה מקלל ברגע הזעם. "אבל הברכה אין מציאות שתתקיים מפיו, ונראה כי לעולם ברכת בלעם כברכת חמור, אלא שהרשע היה מערים כשהיה רואה באצטגנינות שפלוני יעלה לגדולה וכדומה, היה עושה שמברכו, וכשבא הדבר ומתברך חושב שברכתו של בלעם גרמה, ולא כן הוא אלא מזלו גרם", ע"כ דבריו.

ולפי"ז יש לבאר שינוי הלשון, שלגבי ברכה נאמר "מבורך", שמשמעו שהוא כבר מבורך ועומד מקודם לכן, אך לגבי קללה נאמר "יואר", שמשמעו שמתקלל מעתה. **ולפי"ז גם יתבאר** היטב מפני מה ביקש בלק מבלעם שיקלל את ישראל ולא ביקשו שיברך את מואב, לפי שידע בלק סוד זה שאין לבלעם כח הברכה כלל. וזהו שאמר לו בלק **"כי ידעתי..."**, והיינו, שזו נתינת טעם מפני מה איני מזמין לברך את מואב, לפי שאני יודע סוד הדברים ש"את אשר תברך מבורך" זה מכבר, ולא מחמת ברכתך, כי אין (הגה"ק הבן איש חי ז"ע)

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי. (כב, ב)

לכאורה ייפלא: מה ראה בלק, והיה לו לכתוב: 'וישמע בלק' כמו 'וישמע יתרו' (שמות יח, א) ו'בעל הטורים' כתב שראה שעמדה לו חמה למשה במלחמת סיחון אך אם כן יש להבין מה השייכות של ראה זו לכאן. **ונראה,** כי ידוע שבלק היה קוסם יותר גדול מבלעם, וצריך להבין למה אם כן היה צריך לבלעם. וצריך לומר, כי באמת ראה בלק וידע שאי אפשר להילחם נגד בני ישראל בשום דרך ובשום פעולה, כי הצלחתם היתה חוץ לדרך הטבע, כי ה' הולך לפניו ואין עוד מלבדו כתיב ברם כשראה שעמדה לו החמה למשה, תמה בלק, מפני מה היה צריך משה להעמדת החמה, וכי מפלת סיחון לא היתה יכולה להיות גם אחר שקיעת החמה. ומזה שפט בדעתו, שהצלחתו תלויה בשעה ידועה ובהילוך המזלות, ולכן שלח לקרוא לבלעם, כי בענין זה, לכוון את השעה, ידע בלעם יותר ממנו (עי' ברכות ז, "שהיה יודע לכוון אותה שעה שהקב"ה כועס בה (עבודת הגרשוני)

ויגר מואב מפני העם מאד כי

רב הוא. (כב, ג) לכאורה היה צריך הכתוב לומר בלשון רבים: "כי רבים הם". ברם ביאורו של דבר על פי מאמר חז"ל: אלמלא היו ישראל בחבורה ובאהבה יחד, אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם. ואמרו במדרש, משל לחבילה של קנים, שאם יפרידו כל קנה וקנה בפני עצמו, בנקל ישברו כל אחד, אבל אם מתאגדים באגודה אחת, אי אפשר לשבור אפילו אחד מהם. ואכן מצינו בתורה, שכל מקום שהיו כלל ישראל באחדות, השתמש הכתוב בלשון יחיד. כמו, למשל, בעת שהגיעו להר סיני נאמר: "ויוחן שם ישראל נגד ההר" (שמות יט, ב), ופירש"י "ויוחן" כאיש אחד בלב אחד. זו היתה סיבת

ביום ט"ז תמוז

יחול יום היארצייט

של ר' יוסל'ה בעל היסורים (טורנער)

הרב החסיד ר' יוסף זצ"ל בן הרה"ח ר' שמואל ז"ל

לרגל יום ההילולא החל ביום שב"ק ט"ז תמוז

יתקיים ביום חמישי אור לט"ז תמוז תשפ"ה

בשעה 8:45 בערב סעודת מצוה וסיום מסכת לאחר מעריב

בכולל "זכרון יוסף" ע"ש בעל ההילולא

ע"י הרה"ג ר' יצחק ברוך צימרמן שליט"א

בשעה 9:45 בערב ייצאו אוטובסים לציונו הק' בהר המנוחות

ורואים ישועות בציונו הק' והמקום מסוגל

שיוכלו בני הישיבות להמשיך ללמוד בשקט ובשלווה,

היות ולא השאיר אחריו זש"ק

נא ללמוד ביום שב"ק לע"נ

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת צפורה מרים רובינשטיין ע"ה

בת הרב החסיד ר' מנחם הלל ז"ל

נפטרה י"ח תמוז תשס"א הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מבין ואשר תאר יואר. (כב, ו) ויש לדקדק. אחד מה אמר בלק זה הלשון "אולי אוכל", משמע שהיה לו ספק אף אם יקלל אותם היוכל נכה בו, ואחר כך אמר בעצמו "כי ידעתי" וכו' משמע שקללתו וודאי מקוים? ועוד קשה למה אמר "את אשר תברך מבין", הלא הוא לא היה רוצה רק שיקלל? ונראה לומר דהנה רש"י פירש "כי ידעתי את אשר תאור יואר" ממלחמת סיחון, ששכר סיחון את בלעם לקלל מואב וניצח סיחון, והיה יודע בלק מאז שקללתו קללה.

והנה לכאורה יש לומר שני פירושים: פירוש אחד, שהיה בלעם מקלל למואב [ועל ידי זה] ניצח סיחון, ואחד שבירך את סיחון ומקוים ברכתו, ומשום הכי היה מנצח סיחון למואב, אך מוכח לכאורה שקילל את מואב, דאי סלקא דעתא שבירך את סיחון, הא מצינו שישיראל ניצחו את סיחון, ואי אמרינן שבירך את סיחון האריך היו יכולים לנצחו? אלמא מוכח שקלל את מואב, אך קשה מה בכך בבלק ששכר אותו לקלל ישראל הא הוא גם כן מקולל, ואם כן לפי זה מיושב והכי פירושו "ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה", ונהיה אנחנו שווים בכלל ארור, על כן ו"אולי אוכל נכה בו", ולכן אמר בלשון ספק כי זו אין וודאי, אם כן קשה מנא לך הא דקילל את מואב, דלמא בירך סיחון? לזה אמר "כי ידעתי את אשר תברך מבין", ואי סלקא דעתך שבירך את סיחון לא היו ישראל מנצחים אותו, אלא ודאי צריך לומר שקילל מואב ויהיה לפי זה שניהם ארורים, לכך אמר בלשון ספק, ודו"ק. (חתם סופר)

ועתה לך נא ארה לי את העם הזה וגו' אולי אוכל נכה בו וגו' כי ידעתי את אשר תברך מבין ואשר תאור יואר. (כב, ו) לכאורה נראה שסותר עצמו מיניה וביה, שהתחיל: "אולי אוכל נכה בו" לשון ספק, ואח"כ אמר: "כי ידעתי את אשר תברך מבין" וגו' לשון ודאי; עוד קשה, למה בקשו לקלל ישראל, הלא עדיף היה, אם היה מבקשו שיברך את מואב, כי אז יהיה בטוח גם משאר מלחמות האומות? ונראה לתרץ חדא בחברתה כי כיון שכבר נתקלל מואב מפי בלעם במלחמת סיחון, וכמו שהביא רש"י שמשם ידע כי "את אשר תברך מבין ואשר תאור יואר", ממילא לא היה יכול לברכו עוד, אך עדיין צריך ביאור, מנין ידע זאת בלק, שמא גם אז לא קילל את מואב, אלא בירך את סיחון, ולכן נצח, אבל מואב מעולם לא נתקלל. אכן אי אפשר לומר כן שבירך לסיחון, שהרי אם כן היאך נפל סיחון בידי ישראל, והלא "את אשר תברך מבין", אלא על כרחך צריך לומר שמואב נתקלל אז, ואם כן אי אפשר לברכו עתה, כי "את אשר תאור יואר". ולפיכך ביקש "ארה לי את העם הזה", ובכך נהיה אנחנו והם שווים לקללה, ואז "אולי אוכל נכה בו". (הרה"ק רבי פנחס מקארץ ז"ע)

ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם וגו' אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם וגו' ויחר אף אלקים כי הולך הוא... (כב, יב) צריך להבין, מדוע בפעם הראשונה לא נתן הקדוש ברוך הוא לבלעם רשות ללכת עמהם, כמו בפעם השניה שאמר לו: "אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם". הטעם לזה הוא מפני שבפעם הראשונה אמרו שלוחיו של בלק לבלעם: "לכה נא ארה לי את העם הזה", היינו שהשכר שמבטיח לו בלק הוא תמורת הקללה שיקלל את ישראל. אילו היה בלעם בא על פי השליחות הראשונה, כאשר יחזור אל מקומו מבלי לקלל את ישראל, הרי היתה הליכתו לחינם, ולא מגיע לו שום שכר מבלי.

בשליחות השניה הקציב כבר בלק תשלום עבור הליכתו של בלעם מביתו למואב, ואמר לו: "אל תמנע מהלך אלי", כלומר, שאף אם לא תקלל תקבל שכר הליכה על שטרכת את עצמך ללכת אלי. על השליחות השניה, אמר הקדוש ברוך הוא לבלעם: "אם לקרא לך באו האנשים", כלומר, שרוצה אתה לזכות בשכר תמורת הליכתך - "קום לך אתם", אלא שתנאי אחד יש בדבר, אמור להם כי "ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה", שאין לך רשות לדבר שום דבר כי אם את אשר ישים ה' בפיך. אילו היה בלעם מפרש את תנאי הליכתו שכך אמר לו הקדוש ברוך הוא, כי רשאי הוא ללכת ולומר רק את אשר ישים ה' בפיך, היה בלעם זכאי לקבל את שכרו משלם גם כאשר ברך את ישראל, ולא היה בלק יכול להתכחש להבטחתו ולומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. אולם בלעם לא אמר לשלוחים מאומה ממה שאמר לו

הקדוש ברוך הוא, כי ידע היטב שאילו היה מוסר את הדברים כצורתם, היו הללו מבינים מיד כי אין רצונו של הקדוש ברוך הוא שיקלל את ישראל, ולא היו מסכימים לשלם לבלעם שכר על ההליכה. **מה שאמר להם בלעם** "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה", היה מיד בבואם אליו, בטרם שמע את דבר ה'. ממילא סבורים היו השלוחים כי בלעם אומר זאת רק מדעת עצמו, ולכן היו טועים לחשוב שמא יהיה טוב בעיני ה' לקלל את ישראל. זה הטעם ל"ויחר אף אלקים כי הולך הוא", כי אילו לא היה בלעם מסתיר מפני שלוחי בלק את הנאמר לו בחלום הלילה, היו הללו חוזרים כלעומת שבאו, מבלי שיצרפו אליהם את בלעם. זה היה הויכוח שבין בלק לבלעם, כאשר אמר בלק לבלעם: "ועתה ברח לך אל מקומך", היינו שסבר בלק שאין לבלעם שום תביעת שכר, מפני ששינה את שליחותו וברך את ישראל. השיבו בלעם ואמר: "הלא גם אל מלאכך אשר שלחת אלי דברתי לאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' וגו', הרי שפירשתי תנאי ששכרי הוא תמורת ההליכה עצמה.

(פנים יפות)

לא תאור את העם כי ברוך הוא. (כב, יב)

ועל דרך ששמעתי מפ"ק אאמו"ר הגה"ק רבי שלמה מראדזימין ז"ע בשם כבוד קדושת מו"ז הגה"ק רבי יעקב מראדזימין ז"ע, על מה שנאמר לא תאור את העם כי ברוך הוא, דפירש רש"י ז"ל מהמדרש רבה (עי' במ"ר כ, י) לא תאור את העם, אמר לו אם כן אברכם, אמר לו הקב"ה אין צריכים לברכתך, כי ברוך הוא, כי ברוכים הם מהאבות הקדושים. ולכאורה תמוה הוא, מה היה דעתו של הרשע הזה שרצה לברכם, והלא היה שונא גדול לישראל עוד יותר מבלק, דבלק אמר ארה והוא אמר קבה, ואם כן מה זה דכשנאמר לו לא תאור את העם, דהוא שנתכווצו מעיו בזה על שלא ניתן לו רשות לקלל, ועתה תיכף הוא שנהפך להם לאוהב נאמן לומר אם כן אברכם. אכן הענין בזה, כאשר ראה הרשע הזה שלא יוכל להרע לישראל התחכם בחכמתו המזוהמת לברכם בעושר רב, אך להמשיך להם ההשפעה ממקום הקליפות והטומאה רח"ל, מהמקום שהים נוגע הרשע הזה מעיין נרפש ונמאס, ולכך כשהיה מושך השפע ממקום שהיה נוגע, אזי יהיה מזה ח"ו שמנת עבית כסית וגו' (דברים לב, טו), וממילא הוא שיהיה הקב"ה כועס ח"ו. והיתה התשובה על זה אינם צריכים לברכתך שהוא ממקום הטומאה, כי ברוך הוא, והיינו שהם מבורכים מהאבות הקדושים שהיו קדושים והיו ממשיכים שפע ממקור הקדושה, וזאת השפע לא תהיה מגשם אותה כלל, ורק אדרבה על ידי זה יוסיפו אומץ בתורה ועבודה, וד"ל, עכדה"ק דפח"ח.

(הרה"ק רבי מנחם מנדל מראדזימין ז"ע)

לא תאר את העם כי ברוך הוא. (כב, יב)

על דברי התוספות בברכות דף ז' ד"ה שאלמלי, לגבי "וכמה זעמו? רגע": "ואם תאמר מה יכול לומר בשעת רגע? ויש לומר: כלם!" ובתוספות בעבודה זרה דף ד' ע"ב ד"ה רגע הוסיפו יות: "ואם תאמר מה היה יכול לומר בשעה מועטת כזאת? ויש לומר היה אומר "כלם" והקב"ה הפכו ואמר "מלך" כדכתיב ותרועת מלך בו". ואפשר לומר הכוונה שענינו של מאמר חז"ל זה בעבודת ה' הוא דתלת שליטין אינן באדם, המח הלב והכבד (זוהר ח"ב, קג), ורצה בלעם לומר "כלם" וכוונתו היתה להזיק חלילה לישראל בעבודתם ברוחניות היינו שיהא הכבד הראשון והקובע והשליט העיקרי, און אז דער כבד זאל פארגרעבן די הארץ, און די הארץ זאל פארגרעבן דעם מח. כסדר האותיות "כלם", ר"ת כבד לב מח, מתחיל מכבד. אבל הקב"ה הפר את עצתו, ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה. ויהפך מ"כלם" ל"מלך". כדכתיב שם ותרועת "מלך" בו. "מלך" ר"ת מח לב כבד, שיהא המח שליט על הלב והלב יהא שליט על הכבד [אז דער מח זאל אויסאידלען די הארץ, און די הארץ זאל אויסאידלען דעם כבד], וזה כל האדם בעבודת הבורא ית', שיהא המח שליט.

(הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע)

ויאמר אל שרי בלק. (כב, יג)

מדוע כאן קראם הכתוב **"שרי בלק"**, ואילו לאחר שבאו "שרים רבים ונכבדים מאלה" נאמר (פס' יח): "ויאמר אל **עבדי בלק**?" וי"ל דכך היא דרכו העקלקלה של בעל גאוה. בתחילה כששיגר בלק אל בלעם שלוחים פשוטים, אזי בלעם לכבוד עצמו התייחס אליהם כשרים חשובים וקרא להם

"שרי בלק", כי הרי אין זה כבודו שישלחו אליו פשוטי עם. אולם כאשר שלח אליו בלק שרים נכבדים אמיתיים, המאיימים על כבודו ומעמדו, או אז מתהפך הגאוותן ורומס ומבזה אותם ומתייחס אליהם בזלזול עד שקורא להם "עבדי בלק"!

ויחר אף אלוקים כי הולך הוא. (כב, כב)

לכאורה, איך יתכן שחרה אף ה' בבלעם, כפי שנאמר במפורש בפסוק זה, והלא אמרו חז"ל (ברכות ז): "אמר רבי אלעזר: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי - לא נשתתף משונאיהם של ישראל שריר ופליט. והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק: 'מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'", מלמד שכל אותן הימים לא זעם" והרי כאן בפסוק נאמר במפורש שחרה אפו של הקב"ה? אולם, הפסוק עצמו מיישב קושיא זו באומרו "כי הולך הוא", דהיינו: אכן באותו רגע הקב"ה כעס, אולם בלעם לא יכול היה לנצל זאת ולקלל את ישראל, משום שהיה אז מהלך, שאינו יכול לכוון היטב, כמו שאמרו לגבי מתפלל: היה רוכב על החמור - יירד, היה מהלך בדרך - יעמוד" (עיין שולחן ערוך אורח חיים, סימן צד), וכדי לקלל היה בלעם צריך כוונה עצומה, כמו שאמרו (ברכות, שם) שאין כל בריה יכולה לכוון אותה שעה חוץ ממנו, ומשום כך לא יכול היה בלעם לנצל את רגע הכעס של הקב"ה עליו כדי לקלל את ישראל, שהרי "כי הולך הוא" ודברי פי חכם חן! (התחם צבי ז"ע)

ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רוכב על אתונו ושני נערי עמו.

(כב, כב) ולהיות חביבים עלי דברי דודים אכתוב דבר אחד ששמעתי בשם רבינו מו"ה צבי הירש מזידיטשוב זצוקלה"ה בפסוק ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רוכב על אתונו ושני נערי עמו, ופירש רש"י מלאך של רחמים היה וכו'. וקשה, א"כ למה נאמר לשטן לו. ותירץ רבינו, כי איתא במס' אבות פ"ה מ"ט תלמידיו של אברהם אבינו עין טובה רוח נמוכה נפש שפלה, תלמידיו של בלעם הרשע עין רעה רוח גבוהה נפש רחבה, ולכן נאמר באברהם אבינו ויקח את שני נעריו אתו "עין" רוח "נפש ראשי תיבות נער, כי הכנים הכל אל הקדושה כמו שכתוב אצלו (נחמיה ט, ח) ומצאת את לבבו נאמן לפניך, וגם בבלעם הרשע נאמר ושני נערי עמו כי הוא היה ההיפך ממש, והנה שט"ן הוא ראשי תיבות "שפלה" "טובה" "נמוכה", וזהו לשט"ן לו, שהיה המלאך מתכוין להחזירו למוטב שיהיה לו עין טובה רוח נמוכה נפש שפלה, וזהו שפירש רש"י מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא, עד כאן שמעתי ודפח"ח. (אמרי יוסף)

כי הכינתי זה שלש רגלים. (כב, כח)

רמז לו: אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה (רש"י) מדוע נרמזה בדברי האתון דווקא מצוה זו של שלש רגלים. אלא יש במצוה זו כדי לסמל ולבטא את הייחוד וההבדל שבין אומות העולם לכלל ישראל. אומות העולם, הגם שחפצים הם בקרבת אלוקים, מכל מקום אין הם מוכנים להקריב את הנאות העוה"ז, את מעשיהם המכוערים, כדי להשיג קרבה זו, אך כלל ישראל אינם כן. למען השגת קרבת הש"ת, הם מוכנים להפקיר את כל רכושם ולזכות לקבלת פני שכינה. הנה כי כן, זו יסודה ועיקרה של מצוות העליה לרגל להניח כל הונו ורכושו של האדם ולעלות לירושלים לקבל פני שכינה. והלא דין הוא שמי שאין לו קרקע, אינו עולה לרגל. נמצא שבמצוה זו של רגלים, בא לידי ביטוי ההבדל התהומי בין עם ישראל לשאר אומות.

ויאמר בלעם לבלק התיצב על עולתך ואלכה אולי יקרה ה' לקראתי

ודבר מה יראני והגדתי לך וגו'. (כג, ג) יש לדקדק על אומרו: "ודבר מה יראני" לשון ראייה, והלא הקב"ה אמר לו: "ואך את הדבר אשר אדבר אליך" וגו' (לעיל כב, כ); גם המלאך אמר לו: 'ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר' (שם לב) בלשון דיבור; עוד יש להתבונן, הלא בלעם ידע שרצונו ית"ש הוא רק להטיב לישראל, ואם כן על סמך מה התכוין להפוך רצון העליון. ונראה לפרש ע"פ מש"כ אצ"ה הק' (עי' בני יששכר, אדר, מאמר י דרוש א בהג"ה) בפירוש הכתוב (ישעי' א, א): "חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים", שנבואה שבאה לנביא על ידי מראה וחזון וצירופי

אותיות יכולים להשתנות מן הרע לטוב, לא כן מה שנאמר לו מפי ה' כביכול בדיבור, זה אינו יכול להשתנות, ומכ"ש דבר טוב לישראל ונראה שזו היתה כוונת בלעם הרשע, לעשות איזו פעולה בכשפיו ובמעשיו הלא טובים, כדי שמה שנאמר לו "ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה" יתגלה אליו בבחינת מראה הנבואה בצרופי אותיות, כי בזה יפה כוחו חלילה להפכה כרצונו, כאמור. וזהו שאמר כאן: "אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה יראני", רצ"ל, שיקבל הנבואה בדרך מראה של צירופי אותיות, כדי שיוכל להפכן ולקרא אותן כרצונו. וזהו אומרו: "והגדתי לך" לשון המשכה. ובזה יתפרש הפסוק הבא: "וישם ה' דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר", ולכאורה יש כאן כפל לשון, כי היה די באומרו: 'שוב אל בלק וכה תדבר' מאי "וישם ה' דבר בפי בלעם" (עי' אוה"ח הק'), ולדברינו נוחא, כי הודיע לנו שהשי"ת עשה היפך כוונתו, והנבואה באה אליו דווקא בדיבור פה, ולא במראה ובחזיון, וכל זאת כדי שיתקיימו הברכות לישראל.

(הנותן אמרי שפר דינוב)

לכה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל. (כג, ז)

הענין דיעקב וישראל ב' מדרגות, והנה ביעקב יש לפעמים חטא ממש שעובר עבירה, משא"כ בבחי' ישראל צדיקים שבדור לא שייך שיעשו עבירה רק ענין של העבירה בהם היינו כשאין עושין המצוות בשלימות וזריזות, והנה על מצות אין עונשין רק בעידן רתחא, וזהו ולכה זעמה ישראל דעל ישראל שעונשין רק בזמן זעמה. וזהו ג"כ מ"ש לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, היינו שעושין המצוות בעצלות ועמלות כמ"ש כי יגעת בי ישראל שנראים כעפים בשעת המצות שזהו שייך חטא גם בצדיקים.

(מעגלי צדק)

כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא

יתחשב. (כג, ט) כי מראש צורים אראנו, אלו האבות, ואם תאמר, הלא גם לעשו ולישמעאל, יש זכות אבות, לכן אמר הן עם לבדד ישכון, כלומר, בדבר אחד המה יחידים כי מי מנה עפר יעקב (כג, י), הלא זכות יעקב, אשר הוא מובחר שבאבות, זכות זו, אין להם רק לישראל דוקא, ולא לבני עשו וישמעאל. או יאמר, אשר לכן המה בודדים בזכות אבות, כי הזכות של האבות, היא עבור הבנים, אם אוחזים מעשה אבותיהם, ואם לאו לקללה תחשב, כדברי השל"ה הק' זי"ע, על הפסוק וזכרתי את ברית יעקב, הנזכר בתוכחה, שכוונת הפסוק היא, אשר זכות אבותיהם תגרום להם קללה, ולכן רק לבני ישראל, יש זכות אבות, יען מי מנה עפר יעקב, היינו המצות, שמקיימים בעפר כדברי חז"ל, לא כן בעשו וישמעאל, להם לא תחשב זכות אבות למעלה.

(כתב סופר)

ויאמר בלק וגו' לקב אויבי לקחתך והנה ברכת ברך. (כג, יא)

י"ל הכוונה כפי שאיתא בחסד לאברהם, דיש בשנה פשוטה, רכ"ב ימים, שאומרים בהם תחנון, והם ימי הדין, וקל"ב ימים, שאין אומרים תחנון, בתור ימי רחמים, והנה רצה בלק, אשר בלעם יקלל, את הקל"ב ימים של רחמים, וזה "לקב" אויבי לקחתך, "הנה ברכת ברך", כלומר, ולסוף ברכת, את הרכ"ב ימים של דין. [וזהו גם כן הגימטריא של "בלק" שכל המטרה שלו היתה להפוך את ימי הרחמים לימי דין. (חתם סופר בשם הגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע)

ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס

קצוה תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם, (כג, יג) הנה מהראוי לתת לב ולהבין מה נפ"מ אם יראה כולו או מקצתו, ונראה דהנה אמרו חכמים ז"ל, דבלעם היה יודע לכיון הרגע שהקב"ה כועס רגע כמימרי, והקשו שם בתוס' מה יכול לדבר ברגע אחת, ותירצו דהיה יכול לומר תיבת כלם ולא יותר, והנה לכאורה אם יאמר כלם לא נדע על מה כוונתו כיון שלא היה ביכולתו להזכיר את שמם בפירוש, דאם יאמר כלם לישראל הרי יהי יותר מרגע,

וצריכין לומר כיון שבלעם היה עומד פניו כנגד ישראל וראה אותם אם כן כשיאמר כלם יהי המשמעות דקאי על ישראל, לפי זה יש לומר דבלק הי' יודע שאם יקלל כל ישראל ודאי לא יחול בהם הקללה משום דכבר נשבע הקב"ה שלא יעשה ח"ו כלי' בישראל, וכמ"ש ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי ולא געלתים לכלותם, על כן רצה בלק שיקלל רק

מקצתם כדי שלא יהיו מרובים כל כך, ובמקצת יוכל לשלוט הקללה ח"ו, ובלק לא ביקש מתחילה יותר וכמו שאמר ויגר מואב מפני העם כי רב הוא **ולכן אמר אולי נוכל נכה בו**, הרי שלא רצה לקלל כולם רק מקצתם כדי למעטם, ולפי זה אם היה בלעם רואה כל ישראל ואם היה אומר באותו רגע כלם הי' משמעתו על כלל ישראל, דלא היה יכול לומר כלה מקצתם דהוי יותר מרגע, ועל כלל ישראל לא תשלוט הקללה: לכן אמר לו בלק לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצרו תראה וכולו לא תראה ואז יהי' משמעתו של כלם רק על אותו מקצת ואז שפיר על מקצת תחול הקללה, וכן היה גם בדעת בלעם אז לקללם עד שהוצרך הקב"ה לשום רסן בפיו שלא לקללם.

ויאמר אליו בלק לך אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצרו תראה וכולו לא תראה וגו'. לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו. (כג, יג-כא) מקודם רצה בלק שיקלל אפילו את הצדיקים שבין ישראל, וענה לו בלעם (פסוק ט): 'כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכון, היינו שיש להם התבודדות ודביקות תמיד בה', ואי אפשר לעשות להם דבר. על כן השכיל בלק בדעתו שיקלל את פשוטי העם, העוסקים בסחורה וטורדים בפרנסה, וממילא כאשר ימנע מהם הפרנסה, אז ממילא 'אם אין קמח אין תורה' (אבות ג, יז), ויתבטלו גם הצדיקים מעבודתם לאשר אין להם מי שיסמכו. **וזהו שאמר בלק:** "לך נא אתי אל מקום אחר" – תיבת אחר רומזת לעשירות, ע"ד אמרם ז"ל (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה): "דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר", גם 'מקום אחר' עולה 'פרנסה'. ואמר לבלעם: אכן באמת גם מטרדות הפרנסה יש לו להקב"ה נחת רוח, יען כי בעשירות שלהם מחזיקין הם את בניהם לתלמוד תורה, והמה תומכי אורייתא, והעשירות באה אל תכלית הטוב, ועל כן אל תסתכל רק "אפס קצרו" – תחילת המשא ומתן של פרנסתם, "וכולו לא תראה" – אל תתבונן אל התכלית המגיעה לבסוף. **ועל זה השיב לו בלעם:** 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', היינו מה שהוא עמל על הפרנסה – ע"ד הכתוב (קהלת ו, ז) 'כל עמל האדם לפיהו' זאת לא ראה כביכול, רק: 'ותרועת מלך בו', היינו שהקב"ה מסתכל ברעותא דלבא, ורואה אשר תכלית כונתם בעמלם הוא למענו יתברך, להחזיק לומדי תורה, על כן אין בכח לקללם כלל.

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף. (כג, כד) פירש"י: "כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום" וכו'. יש לדקדק, למה שינה הכתוב והקדים קימה לשכיבה, הלא כתיב "ובשבבך ובקומך" (דברים ו, ז), וכך הוא גם כן הסדר, שאין הקימה כי אם אחר השכיבה, והיה לו להקדים 'לא ישכב', ואח"כ 'כלביא יקום'. **אמנם** כוונת הכתוב היא, על פי מה שכתבו בספרי יראה, סגולה לקום בבוקר בשעה שרוצה, על ידי שיקרא קריאת שמע בכוונה, ויפקיד רוחו אצל השי"ת, שאז הקב"ה מחזיר לו פקדונו בשעה שרוצה לקבלו, וזהו שאמר הכתוב: "כלביא יקום וכארי יתנשא", והטעם, כי לא ישכב מתחילה בליל אתמול "עד יאכל טרף", על ידי קריאת שמע, כמו שפירש"י.

וישת אל המדבר פניו. (כד, א)

ותרגם יונתן "ושוי למדברא אנפוי, למדבר עליהון עובדא דעגלא דעבדו תמן". בלעם הרשע זמם להזכיר את חטא העגל, בכדי לקטרג על ישראל, שנלכדו בחטא חמור זה ועשו את העגל, אבל לאמתו של דבר, נהפכה הקללה לברכה, כי עצם הדבר שמסוגלים היו בני' ליטול חלק במעשה העגל, מגדיל את זכותם של ישראל בעת אמירת נעשה ונשמע בקבלת התורה. ותראה שיש הבדל רב בין זה שמוצאו מגזע היחס של אנשי מעלה, כך שמורגל הוא במעשים טובים והגונים, לבין מי שנתגדל בין אנשים פחותים, שכל מעשה טוב שלו ערכו רב מאד, מאחר שהרגלו הוא במעשים שאינם ראויים, ולפיכך כאשר ישראל נכשלו במעשה העגל, עלתה החשיבות של קבלת התורה, כי הוכח שאמירת נעשה ונשמע על ידם לא היתה בגלל הרגל, אלא היה בכך משום התעלות והתרוממות, באופן שקטרגו, של בלעם נהפך להם לברכה. והוא שאמר הכתוב: וישת אל המדבר פניו, וכתרגום יונתן להזכיר מעשה העגל, אבל למעשה: ותהי עליו רוח אלקים – בראותו מעלת

ישראל, כי למרות שנותר בקרבם חלק רע, שעל ידו נכשלו בעגל, הרי זכו להתרומם ולקבל עליהם עול מלכותו ית'.

וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים. (כד, ב) פירש רש"י ז"ל וישא בלעם את עיניו ביקש להכניס בהם עין רעה וכו', שוכן לשבטיו ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין. ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה, ותהי עליו רוח אלקים, פירש בזוהר הקדוש (ח"ג כב, ב) עליו על ישראל שרתה השכינה שלא יוכל לקללם. ויש לבאר בדרך הפשט שהוא מדה כנגד מדה, לפי שהם שמרו את עצמם לבלתי להסתכל כל אחד בפתחו של חבירו לראות בעסקיו כדי שלא יכניס בו עין הרע, לזאת מדה כנגד מדה הגין עליהם השי"ת ברחמיו לבל ישלוט בהם גם כן עין הרע מבלעם הרשע ימח שמו. ועוד יש לבאר על דרך הרמז, ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, שעיקר עבודת השי"ת שכל צדיק יאחז דרכו והילוכו בקדושה, לפתוח פתח לעצמו, ולא לעשות 'מצות אנשים מלומדה', לפי שראה רבו או חברו עושים כן. יעשה כמעשיהם ותנועותיהם. לא כן הדרך, אלא כל אחד יפתח לו פתח בקדושה בפני עצמו. זה הכוונה "ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה" שאף אחד לא הסתכל בדרך שהלך חברו, אלא כל אחד פתח לעצמו. לכן "ותהי עליו רוח אלקים" שרתה עליהם שכינה.

(מאור ושמש)

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל. (כד, ה)

לכאורה, הלא אמרו חז"ל שכל מה שאמר בלעם, היתה כוונתו לרעה, ואיזו רעה יש בפסוק זה, הרי אדרבה, יש בכך רק טובה גדולה? אלא מצינו ברש"י בתחילת פרשת פקודי: "אלה פקודי המשכן משכן העדות – שני פעמים משכן, רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבניו על עוונותיהן של ישראל", חורבן הבית היה כפרה על עם ישראל, ששפך הקב"ה את חמתו על העצים והאבנים. והנה, ידוע ששלוש בתי מקדש היו: אחד בזכות אברהם שאמר "הר יראה", השני בזכות יצחק שאמר "לשוח בשדה" והשלישי בזכות יעקב שאמר "בית אל", ושנים הראשונים חרבו אבל השלישי ייבנה על ידי הקב"ה ולא יחרב לעולם. וודאי שחורבנם של שני הראשונים היה טובה גדולה לעם ישראל, שכן שפך הקב"ה את חמתו על העצים והאבנים. עינו של בלעם היתה צרה בטובה זו שעתידיה היתה לבוא לישראל, ועל כן הוא אומר "מה טובו אוהליך יעקב" דהיינו מה טוב היה אילו היו אוהליך, כלומר המשכן, בשביל יעקב, ואם כן לא היה המשכן נחרב לעולם, וממילא "משכנותיך – ישראל", דהיינו: ישראל בעצמם היו המשכון! זו היתה כוונתו הרעה של בלעם, שבחסדי הקב"ה התהפכה לטובה. (הגה"ק האלוף רבי שמשון מאוסטרפליא זי"ע)

אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל. (כד, יז)

"כל הנבואה במלך המשיח נאמרה. ויתבאר על פי דבריהם ז"ל (סנהדרין צ"ח) שאמר בפסוק 'בעתה אחישנה', זכו אחישנה, לא זכו – בעתה. והוא ריחוק מופלג, וזה לך האות, הן אנו בתחילת מאה הששית לאלף הששי. "וכנגד ב' קצים אלו דיבר הכתוב: "כנגד א' זכו" אמר 'אראנו', פי' לדבר שאני עתיד לומר אבל אינו עתה בזמן זה אלא בזמן אחר, ויכול להיות שאינו רחוק כל כך, שאמרו חז"ל (ד"ר ב') אם היו ישראל חוזרים בתשובה כמצטרך היו נגאלים מיד, אפילו לא יעבור עליהם אלא יום אחד בגלות, דכתיב 'ענך ה' ביום צרה' וכנגד ק' 'בעתה' אמר 'אשורנו', כמו שצופה מרחוק, והוא אומרו 'ולא קרוב', כי הקץ של 'בעתה' ארוך עד למאוד בעונות. "ואמרו 'דרך' וגו', פי' זאת היא הנבואה שאמר עליה 'אראנו' וגו',

וכפל הענין ושינה הלשון, יתבאר על פי דבריהם ז"ל (סנהדרין צ"ח). שאמרו שאם תהיה הגאולה באמצעות זכות ישראל, יהיה הדבר מופלא במעלה ויתגלה הגואל מן השמים במופת ואות, כאמור בספר הזוהר. מה שאין כן כשתהיה הגאולה מצד הקץ ואין ישראל ראויים לה, תהיה באופן אחר, ועליה נאמר (זכריה ט') שהגואל יבא עני ורוכב על חמור" **והוא** מה שאמר כאן כנגד גאולת 'אחישנה', שהיא באמצעות זכות ישראל, שרמז במאמר 'אראנו ולא עתה' אמר 'דרך כוכב', שיזרח הגואל מן השמים. גם רמז לכוכב היוצא באמצע השמים לנס מופלא, כאמור בספר הזוהר **וכנגד** גאולת 'בעתה', שרמז במאמר 'אשורנו ולא קרוב', אמר 'וקם שבט מישראל' פירוש, שיקום שבט אחד מישראל כדרך הקמים בעולם דרך טבע, על דרך אומרו (דניאל ד') 'ושפל

שבישראל שיטיבו מעשיהם ויבא מזכותם, והוא אומרו 'דרך כוכב מיעקב', אבל ביאתו בדרך 'וקם שבט' זה יהיה כשלא יטיבו מעשיהם כת הבינונים ולא יבא אלא מפאת כת הצדיקים שבה, והוא אומרו 'וקם שבט מישראל'.

לא ידע היכן למנות. עד שיום אחד שלח קוויטל להרה"ק רבי יוסף מאיר זי"ע. מספינקא בעל אמרי יוסף אותו צדיק ענה לו בקצרה בניגון חודר לב: "למד אור החיים הקדוש. קטע מסוים שבו. בכל עת שתוכל. זו סגולה לבנים". והוא, רבי דוד, קיבל עליו. חזר ולמד את אותו קטע שוב ושוב. בלילה,

לקוח מהאגדות, אך התרחש באמת. מתברר כי מזה שנים נהג ר' יהושע העשיל ללמוד בקביעות את ספרו של האור החיים הקדוש בכל ליל שבת, הוא היה עורך שיעור קבוע בביתו או בבית מדרש ובהשתתפות חסידים ירושלמיים, ביניהם ר' ישעיהו פרידמן מחשובי חסידי בעלזא ששתו בצמא מדבריו ונשבו בקסם פירושו העמוק והמרום של בעל ה"אור החיים".

לצד הגדלות הרוחנית, חייו האישיים של ר' יהושע העשיל היו רצופים כאב, שלושה מילדיו נולדו עם בעיות רפואיות חמורות ובחלוף השנים - נלקחו לעולמם בזה אחר זה, ההתמודדות הייתה קשה, מאיימת לשבור כל לב אנושי.

כאשר באה שעת שמחה שידוך לבתו עם בחור ירא שמים מופלא גילה כי כיסו ריק. כל חסכוניו וכל נכסיו הוצאו על הוצאות הרפואה, ולא נותר בידו מאום לקראת שמחת החתונה, ככל שהתקרב המועד הלב נחמץ. אין כסף לשמלה, אין לאולם, אין לכלום, והוא מתהלך טרוד, לחוץ, דואב. ובלילה אחד הגיע הישועה.

ר' יהושע העשיל שכב על מיטתו ונס של ממש התרחש; בחלומו הופיעה דמותו הקדושה של האור החיים הקדוש ז"ע, פניו של הצדיק קרנו באור עליון, והוא פונה אליו בקול מרגיע יהושע העשיל: למה תדאג? הכסף לחתונה כבר מוכן. בביתו של פלוני אלמוני תמצא את אשר דרוש לך. קום ולך אליו. שלך הוא. החלום היה בהיר, חד וברור לא כמו חלום רגיל, אך בבוקר, ר' יהושע העשיל - העניו והצנוע - לא סיפר דבר. "מה, אספר לאיש כי ראיתי את האור החיים בחלום? יחשבו שנכנסתי לדמיונות... אלא שזוגתו, אשת חיל במלוא מובן המילה, לא ויתרה. "אם נגלה אליך הצדיק שאת תורתו אתה לומד בכל ליל שבת, אל תזלזל בזה! הרי זו סגולה שבאה משמים, קום ולך - מה יש לך להפסיד?" בלית ברירה, ולמען שלום בית, שינה את מסלולו בבוקר ההוא ופנה לרחוב בו התגורר אותו אדם מהחלום. כשהתקרב לביתו, הבחין באותו יהודי עומד בפתח, עסוק בענייניו. ר' יהושע העשיל חש מבוכה, כמעט חזר על עקבותיו - אך באותו רגע קרא האיש:

ר' העשיל בדיוק חיפשתי אותך. יש לי סכום כסף שרציתי לתת לך - לכבוד החתונה של בתך. עולם הפלאים התגשם מול עיניו, לא חלום, לא דמיון - אלא דבר אמת וברור, התגשמות ברכה נוראה.

מאותו יום, סיפר ר' יהושע העשיל לנכדיו שוב ושוב: "לא רק שהיה לי כסף לכל ההוצאות היה לי בשפע. גם לחתונה, גם למתנות. מעולם לא ראיתי כזה דבר, זה היה בזכות לימוד האור החיים הקדוש. ממש כך והוא המשיך בשיעורו בליל שבת, בעונג ובעניינים דומעות.

"הציבור מכיר את הסיפור של יהודי שציפה לישועה ואחד הצדיקים אמר לו ללמוד את פרשת בא, שבסופה האור החיים' הקדוש מדבר על הפסוק "הגדת לבנך שמי שיזכה לעשות את מצוות הפסח יזכה לילדים שיוכל לקיים בהם 'והגדת לבנך'." (מפי אחרים) נאמר כי הסגולה היא ללמוד את פרשת אמור, ונמצא כמה מקורות לכך שפרשת אמור שנמצא ב'אור החיים' הקדוש מסוגלת לישועה עבור המצפים לילדים"

ידוע ומפורסם שמרן החזון איש' זצוק"ל היה שולח יהודים שנזקקים לישועה בהמתנה לילדים, להשתטח על ציון האור החיים' הקדוש, מפי צדיקים אמר: כי מכיון שלאור החיים' הקדוש בעצמו לא היו ילדים, כוחו רב לו להושיע יהודים בעיקר בנושא זה של זרע של קיימא. כמו כן הוא סבל מאוד מצרות רבות, אף עניות גדולה מאוד וחרפת רעב היו מנת חלקו בעולמו - ומתוך כל זה עסק בתורה במסירות נפש, ולכן, העידו צדיקים, ניתן לפעול אצלו גם פרנסה ברווח. "ומסופר יהודי נקי כפיים, חשמלאי במקצועו, שהתמודד קשות עם טורח הפרנסה, וסיפר כי מאז שקיבל עליו ללמוד בכל שבוע את הפרשה, הוא אינו זקוק ללוות אף פרוטה מהזולת. יהודי אחר, שנצרך לעבור מבחן קשה כדי להתקבל למקום עבודה מסוים, ולמעשה נכשל במבחן ולפי הבדיקה שלו היה אמור לקבל ציון של 36%, לאחר שקיבל עליו את הלימוד בכל שבוע, בדרך ניסיון השתבש משהו במבדק המבחנים האוטומטי, והתקבל לו ציון של 63%... התהפכו המספרים בנס וכן זכה להתקבל לעבודתו"

לא רק לילדים, אלא גם לדירה ברחוב צפניה בירושלים, הוא משתף אותנו בסיפור מופלא שאותו שמע מבעל המעשה, יהודי מירושלים: "שנים רבות הוא התמודד עם קושי העניות והצטופף עם משפחתו בדירה קטנטנה.

ר' נחום מוטל היה תלמיד חכם גדול, אוהב תורה ומוקיר רבן. הוא חיבר מספר ספרים תורניים וביניהם "דרך נחומין" הכולל לקט מספריהם של גדולי החסידות על "פרקי אבות". בבחורות זכה להשתתף בצל הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ז"ע. בתל אביב הסתופף בצילו של הרה"ק מהוסיאטין ז"ע. בהסכמה של רבינו לספרו זה שניתנה ביום כ"ג במרחשוון תש"ז הוא מכנה אותו: "הרבני הנכבד המופלג". בסוף הספר הוא העלה על הכתב שלושה חלומות שחלם, ונצטט אחד מהם הנוגע ללימוד 'אור החיים' הק': **היה זה בליל שבת קודש של הסליחות הראשונות**, בסוף שנת תרפ"ח. ר' ברוך מנשה ז"ל, אביו של ר' נחום מוטל, מתגלה אליו בחלום ושואל: "מדוע בני, נחום מוטל, אינו בא פעם אל ציוני להשתטח - ולבקש שאעתיר עבורך ועבור משפחתך. כלום אין לך צורך בדבר מה?"

ר' נחום מוטל משיב לו בחלומו: "וכי כיצד אבוא אל ציון והלא אתה טמון בבית החיים בסקווירא ואילו אני כאן בתל אביב?"

ואביו עונה לו תשובה מדהימה: "בשל לימוד אור החיים' הקדוש שנהגנו ללמוד תמידים כסדרם, זכינו לעליה, ואנו עתה במערתו של בעל אור החיים' בהר הזיתים".

למחרת ביום א' דסליחות קם ר' נחום מוטל ונסע להשתטח על ציונו של בעל אור החיים ז"ע!

היה זה בירושלים של שנות החמישים. באחת השכונות הוותיקות, התגורר יהודי תלמיד חכם מופלג ושקדן, אך מרוד ומדוכדך. שנים רבות הוא נשוי, אך לא זכה לפרי בטן. באחד הלילות, בעודו שקוע בלימודו הרגיל בגמרא, נכנס שכנו לביתו. "אולי תנסה דבר אחד שלא ניסית", הציע. "תתחיל ללמוד בכל ערב את ספר אור החיים הקדוש על הפרשה, לא בחובה, אלא מתוך אהבה, תפתח, מעיין, תטעם מהדברים הקדושים, תראה ישועה בעיניים".

היהודי הביט בו במבט שקט. הוא לא זלזל, אך התקשה להאמין. "כבר התפללתי, כבר בכיתי", מלמל, אך שכנו הפציר: "נסה. כל לילה. עשר דקות, רבע שעה. לא בגלל סגולה - אלא בגלל קדושה". הוא נענה. באותו ערב פתח לראשונה את הספר הקדוש, וצלל לתוך המילים. הפסוק הראשון בפרשת השבוע - והנה פירוש מתוך מדבש. עומק ורגש, פשט וקבלה, גילויים ומסרים. משהו בתוכו נפתח. האור נכנס. ומאז, בכל ערב בין אם עיף או עירני, שמח או כואב פתח את הספר ולמד. פרשה אחר פרשה, שבת אחר שבת, והלב התמלא. תשעה חודשים לאחר מכן, בערב שבת פרשת וישב, אחז בידיו את בנו הבכור. את הברית ערכו בדיוק ביום הילולא של ה"אור החיים" הקדוש - ט"ו בתמוז.

"לא מדובר רק בנס", אמר בהתרגשות לסובבים. "זו תוצאה של אור התורה של האור החיים הק', שהאיר מחדש את הלבבות שלנו".

בהיותי בחור ביישבה ציפיתי כמה שנים לזיווג הגון, ולאחר שקיבלתי עליי למסור שיעור קצר ב'אור החיים' הקדוש לעשרה יהודים בכל שבת, בדיוק ביום הארבעים לאחר קבלתי זו התארסתי למזל טוב. מאז נקשרה נפשי בקדושת הצדיק. כך גם כאשר לאחר נישואיי חלפו כמה שנים ועדיין לא נושעתי, שוב קיבלתי עלי להפיץ את תורתו הקדושה

ושוב עבדה הסגולה, בתוך תקופה קצרה נפקדתי בדבר ישועה ורחמים וזכיתי ברוך ה' לראות בנים זרע ברך ד'

הגה"ח רבי יהושע העשיל פרנקל תאומים זצ"ל, מהדמויות הרוחניות המיוחדות בירושלים של מעלה, מאנשי היישוב הישן וגדול בתורה וביראה, ובעל לב נדיר, מוכר היה היטב לתושבי שכונת שערי חסד שבירושלים. כל כולו זוך וקדושה, פנים מאירות וחו של פעם שנסוך על כל הופעתו.

במשך שנים רבות שימש כמנהל רוחני ביישיבת פרשבורג, תפקיד שביצע בענווה מופלאה אך בתקיפות של קדושה. מסלולו היומי היה קבוע: מדי בוקר היה פוסע מביתו אל שוק מחנה יהודה, ומשם נוסע באוטובוס קו 11 לעבר הישיבה, כאיש עמל השוקד על מלאכתו הרוחנית בקביעות שאין למעלה ממנה.

אבל באותו בוקר אחד, הבחינו השכנים בדבר מוזר. יהושע העשיל, שתמיד הלך במסלולו המוכר, שינה לפתע כיוון. לא אל השוק פנה, אלא דווקא אל כיוון הפוך לגמרי, ומראה פניו הורה כי לא סתם שינה נתיב משהו התרחש.

בני משפחתו הם שחשפו את פשר השינוי הדרמטי סיפור שאולי נשמע

בית בשבת, כך שזה לא פגע באיש... באמצע חודש אלול נקלעה לפתחו הצעה של דירה רחבת ידיים בת תשעה חדרים ברחוב צפניה בירושלים, תמורת סכום נמוך ביותר, הבעלים נאלצו למכור את הדירה במהירות בשל בירוקרטיה מסוימת. הוא מיהר למכור את דירתו הקטנה, רכש את הגדולה ואף נשאר עם סכום מכובד מאוד בידו. זה היה פלא של ממש!

הוא מסכם: "הישועות הן בכל הכיוונים" - הן למי שלומד בספריו, הן למי שמדפיס אותם והן למי שמשתטח על ציונו."

יום אחד הוא חשש כי כשל כוח הסבל ואינו יכול יותר, זה קרה בדיוק בתקופת ההילולא של בעל האור החיים' הקדוש ביום ט"ו בתמוז, ולכן חלפה בראשו מחשבה על אודות גודל העניין של לימוד האור החיים' הקדוש בכל שבוע, עוד בטרם הקידוש. ההחלטה, שנפלה על פרשת פינחס, לא הייתה קלה כלל, מיד בשבוע הראשון לקבלתו היה לו ניסיון גדול: בהגיע זמן הקידוש הוא עדיין לא סיים את הפרשה והוחזק לשבת וללמוד כפי שקיבל עליו, למעשה, הוא עשה קידוש בליל שבת והוא בשעה שתיים בלילה! זה היה בדיוק כשלא שהה

אורחות חיים

להדיא רק בשינוי [כלאחר יד], ובאופן שלא היו החלות על השולחן בזמן בין השמשות תלוי במח' כי לענין זה דין מפה התחתונה כדין מפה העליונה, כיון שמצידו היה מניח הנרות על השולחן ללא הפסק מפה, ולכן, לכתחילה יש להניח החלות על השולחן קודם ביה"ש, ובדיעבד חשיב מקום הצורך ויש לסמוך על המקילים (ועיי' שעה"צ כד שיש מקילים לגמרי במפה שאינה נעשית בסים בשום אופן), ובאופן ששכח להניח החלות על השולחן קודם השקיעה ונזכר כמה דק' לאחר השקיעה יניח החלות אז כי דין בסיס נקבע רק באופן שהאיסור מונח לבדו כל זמן 'בין השמשות', כמב' במ"ב (ט).

הניח דבר מוקצה במגירה השייכת לחבירו על דעת שישאר שם בשבת, האם יש על המגירה דין 'בסיס'?

נת' ברמ"א שאדם שהניח דבר מוקצה על דבר היתר של חבירו אין נעשה בסיס ולאחר שיעזר הדבר מוקצה יהיה מותר לטלטל ההיתר (מ"ב כו), ובמ"ב (כה) כתב שדין זה הוא אפי' באופן שגם הדבר מוקצה שייך לחבירו, ולפי"ז בנד"ד המגירה אינה נאסרת מדין 'בסיס', ומ"מ לכתחילה צריך לנער המוקצה קודם השימוש בהיתר, ואם אינו יכול לנער א"צ כפרטי הדינים האמורים לעיל. אכן, באופן שהחפץ יקר ערך, והניחו במגירה של חבירו כדי שלא יגנב או שלא יפסד הוא בכלל המב' במ"ב (כו) שאם נתכוין בהנחת המוקצה לטובת חבירו, יש על ההיתר דין 'בסיס'.

ובמ"ב דרשו (הערה 33) נת' שכן הדין בבחור שהניח חפץ של מוקצה על השולחנות שבישיבה או כל אדם שהניח דבר מוקצה על כל רכוש ציבורי, שאינם נאסרים מדין 'בסיס' [ובאופן כזה כמעט ואין מציאות של הנחת המוקצה לטובת הציבור].

(נערך ע"י הרה"ג ר' יעקב טרויבע שליט"א)

דיני בסיס לאיסור ולהיתר

ארון אור שיש בה פירות ותפ"א חיים שיש להם דין 'מוקצה מחמת גופו', האם מותר להוציא הפירות המונחים מתחת התפ"א?

בכלל המב' בשאלה הקודמת שהרי גם בזה אין לו עדיפות מסוימת מה יהא מונח למעלה ומה למטה, שלכתחילה ראוי לסדר הארון שהפירות יהיו מונחים מלמעלה, ואם לא סידרו וצריך להוציא הפירות בשבת מותר להוציאם. האם מותר להסיר את מפת הניילון לאחר הסעודה, אם הטס של הנרות מונח על המפה?

במ"ב (יה) הביא דין 'מפה העליונה' ו'מפה התחתונה', ובי' דבריו שהיו נוהגים להניח על השולחן מפה ועליה החלות, ואח"כ היו מניחים מפה נוספת על כל השולחן, ובצד אחד של מפה זו היו מכסים את החלות, והצד השני של המפה היה מתחת לנרות שעל השולחן, ומסקנת המ"ב שהמפה התחתונה בוודאי מותרת בטלטול, כדין 'בסיס לאיסור [נרות] ולהיתר [חלות]', והמפה העליונה, אף שהיא בסיס לאיסור בלבד שהרי החלות אינם מונחים עליה תלוי במח' שנת' בשאלות הקודמות בדין הנחה בדרך אקראי שהרי אין לו שום ענין להניח הנרות על מפה זו, ומצידו היה מעדיף להניח הנרות ישירות על השולחן ללא שום מפה.

ובזמננו שמכסים החלות במפה קטנה המיוחדת רק לחלות אין מצוי כלל דין מפה העליונה, ודין מפת הניילון כמפה התחתונה המב' במ"ב שבאופן שהיו החלות על השולחן בזמן בין השמשות מותר להסיר מפת הניילון וכמובן, שיש להזהר בשעה שמסיר חלק המפה שתחת הנרות שלא יטלטל הנרות (נערך ע"י הרה"ג ר' יעקב טרויבע שליט"א)

הילולא דצדיקא

הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע בעל "ביכורי אביב" ח"י תמוז תרל"ד

המגיד הק' נענה לעומתה - "טעמרי' מיינט אז אין בין געקומען קיין ווארשא צו דער חתונה פין איהר יענקל, אבער דער אמת איז אין בין געקומען דער עיקר צו דער חתונה פין מיין יענקל ה"ה הרה"ק ר' יעקב אריה מראדזימין זי"ע אשר נתפרסם אח"כ ברוב קדושתו. [אל תחשבו שנסיעתי היתה בגלל יעקב שלה, היא היתה בגלל יעקב שלי] ע"כ.

כמו"כ מסופר שהמגיד הק' הביא עמו "דורון דרשה" לחתן (ה"ה רבינו) גמרא מן הש"ס שלו, מס' בבא מציעא שרבינו נצר עליה כאישון עינו. לימים ביקר אצלו הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא, וכשראה את הגמרא, רמז לו שחפץ בה. נזדרז רבינו בהתלהבותו ונתנה לרבו במתנה גמורה, ברם, אחרי שנפרד מעליו ונסע לדרכו, התחיל פתאום להצטער על כך ונתמלא עגמות נפש, ומיום ליום הלך ונתעצב יותר, עד

החסידות ויעצו שיסע לקאזניץ אצל המגיד הק' מקאזניץ בעל "עבודת ישראל", וע"פ הדרכתו יצא לפקוד בית המגיד זי"ע ונתחבב עליו מאד, וינק הרבה מחכמתו.

ומסופר עד היכן היתה חשיבותו של הרה"ק מראדזימין אצל המגיד הק' מקאזניץ זי"ע כי בעת חתונתו של הרה"ק מראדזימין (עם הרבנית מרת חיה עלקה בת הרב מריטשוואל זצ"ל) שהתקיימה בווארשא לעת זקנותו של המגיד זי"ע הטריח עצמו המגיד לנסוע עד ווארשא, ובאותם הימים התקיים ג"כ ברוב פאר והדר בווארשא חתונתו של החתן יעקב שהיה בנה של האשה החשובה טעמרי' (תמריל) המפורסמת ברוב עשרה וברוב פזרונה לכל בתי הצדיקים והאדמו"רים שבאותו הדור, והתפארה שהמגיד הק' הטריח עצמו לבוא לווארשא במיוחד לכבוד חתונת בנה החתן יעקב, אבל

הרה"ק רבי יעקב אריה גוטרמן זי"ע מראדזימין נולד בשנת תקנ"ב בעיירה ווארקי הסמוכה לווארשא לאביו המופלא רבי שלמה גוטרמן זצ"ל, איש ירא אלקים, שהתפרנס מייגיע כפיו כאופה.

משחר ימיו הכירו הכל ששוכנת בו נשמה גבוהה, כילד צעיר ראוהו לפעמים אוחז בגרזן ותבירי גזיזא דברדא, בנהר ביום השלג וטובל לשם תוספת טהרה וקדושה. הרב שלימדו תורת הנגלה היה שארו הגאון ר' שמואל זצ"ל בעל תורת שמואל" מתלמידי הגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע אשר ישב על כסא רבנות בק"ק ווארקי, הוא שעשאו כלי מלא מחזיק ברכה והסמיכו ב"הורמנא דרבנן" לדון ולהורות בישראל, הוא זה שנעשה לו שושבינין כשהגיע לפרקו הביאו ברית הנישואין. **הוא היה ג"כ מי שהבחין בו כי ערגה נפשו ללכת בדרכי**

שבני ביתו התחילו לחשוש לבריאותו, ועד שלחצו עליו לגלות מה מעיק לו, כיון שהודיעו על כך לרבו, שלח והחזיר את הגמרא לרבינו, וירווח לו מיד, מאוחר יותר גילה רבינו למקורביו את הסיבה שהצטער כ"כ, מכיון שבכל עת שלמד בגמרא זו, בכל עת שהזכיר שם תנא או אמורא זכה לראות את בעל השמועה עומד לפניו, וכאשר למד בגמרא אחרת לא השיג מדרגה זו.

מצעירותו נתגלה רבינו כבעל נפש עילאה, ומשנה לשנה היה הולך וגדל במדרגותיו בתורה ובעבודת שמים, במיוחד התבלט בדביקותו בתורה, היה שוקד על תלמודו יומם ולילה בחיות ובשקיקה, בבחינת **"כי הם חיינו"** ממש הדברים שכתב בספרו **"ביכורי אביב"** (פ' אמור) **"כי צריך שירגיש אדם חיי תורה כמו שמרגיש חיי גוף, שיודע שהוא חי, כך יראה שירגיש אדם חיי התורה, וגם להרגיש מתיקות התורה, שיתכנס לתוך הנשמה שבאדם"**, היו אצלו בגדר ממשות חיה, כמו"כ הדברים שכתב שם (פ' תרומה) **"כי אדם הלומד תורה בלי חשק וחמוד, כמה רחוק הוא מן התורה"** היו חלק בלתי נפרד מתפיסת החיים שלו. (וכך כותב הוא שם: **"כמה מגושם הוא האדם שאינו מרגיש בתורה שיהיה לו לפחות חשק כמו שיש לו לכסף וזהב או אכילה, הרי בתורה מונח כל הקדושה – ואינו מרגיש בנפשו חשק כלל?!"** אדם כזה **"צריך לעשות תשובה ולשבר החושך מעצמו"** פשוט היה בעיניו כמו שכתב במקום אחר (דברי אביב פ' ויחי) **"ש'אדם בלי תורה אין לו חיי נשמה, אף שהוא חי, כמו בהמה הוא חי"**)

על שהותו בקאזניץ סיפר פעם רבינו בלשון זו: **"זכיתי להיות בחג הפסח אצל המגיד הק' בקאזניץ תשעה שנים ח"י סדרים, (הכונה על לילי הסדר) והיא שעמדה לי, האורות דקדושה האירו אז למרחוק... כל נפש מישאל שהיתה שם הרגישה מתיקות ונועם דקדושה... ופ"א היה שם הרה"ק מברדיטשוב בעל "קדושת לוי" זי"ע וערך את ה"סדר" שלו בחדר מיוחד ואמרו אז בקאזניץ, אולי הטעם כי המגיד הק' רוצה לקיים מצות הסיבה, וטעם נוסף, כי ידע שהבארדיטשובער בהתלהבותו עלול לזעזע את כל השלחן ויתהפכו הכוסות והצלחות וישברו המצות כרגיל אצלו, ואני עמדי בין החדרים עם נר והגדה ביד, והטיתי אזני לכאן ולכאן לשמוע משניהם... בעוה"ז אין לי עוד תקוה לשמוע כזאת פעם נוספת... אולי בעלמא דקשוט... אולי בגן עדן..."**

בן ביקר רבינו בהיכלו של הרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע, והתוודע שם אל היהודי הקדוש זי"ע (וכשדיבר פעם ממנו בשיחה עם נכדו הרה"ק רבי צבי הירש מלומאז זצ"ל התבטא בלשון זה: **"כשם שאי אפשר להביט בשמש בצהרים, כך לא יכלו להביט במאור פניו של ה"יהודי הקדוש"** ובעת שאמר זה נשתנה צורתו של הרה"ק מאדזימין זי"ע).

במרוצת השנים הבאות זכה להסב הרבה פעמים של שלחנו של היהודי הק' בליל הסדר, ואח"כ היה מספר מזה בכל שנה כשערך בעצמו את הסדר, ופ"א כשהזכיר את שם ה"יהודי הקדוש" התעלף מרוב געגועים והשתוקקות.

על בואו ללובלין פעם ראשונה סיפר הג"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן הי"ד מפלונסק כדברים האלו: בחרותו, והוא חריף מאד, נהג רבינו ללכת בכל ימות החמה אל הנהר פילצ"א בווארקי כדי לטבול במימיו, לשם תוספת טהרה, בדרכו היה חולף על פני השטיבל של חסידי לובלין, וכשהיה חסר להם עשירי למנין קראוהו, עד שהתרגל לבוא שמה, לקראת ר"ה כשנסעו אל החוזה מלובלין זי"ע, הגישו לפניו החסידים פתקא (קוויטל) כללית עם שמות כל המתפללים היוצאים ובאים בשטיבל, וצרפו גם את שם רבינו, כשהגיע החוזה מלובלין זי"ע לשמו עצר מלקרוא וביקש שישתדלו להביאו אליו, הוא נענה לקראת החוזה הק' וילך רגלי ללובלין. **בדרך יד עליו** מטר סוחף ורוחות סערו עד שתקפו חולי הקדחת, וגם התפילין שבידו אבדו, כיון שהתייצב לפני החוזה מלובלין זי"ע והושיט לו יד לברכת שלום ("ותיכף בשלום עליכם הראשון שרף לחלוטין את גופו התאוותנו" – סיפר אח"כ רבינו) הזכיר עצמו לרפואה מחולי הקדחת, אמר לו החוזה, **"קדחת? מוטב תהיה קודח ורועד מפני פחד ה' והדר גאוננו! אבל איפה התפילין?!"**

(אגב, מסופר, היה זה החוזה מלובלין זי"ע שדיבר בו נכבדות, בימים שעשה רבינו בין כתלי בית מדרשו, החוזה גילה את אזנו, ששוהה כעת בלובלין הרב דריטשיוואל שהנו למדן מופלג ומוכתר ביחוס רם ונישא, מגזע הש"ך ובעל פנ"י, וכי ראוי ונכון שישתדך עם בתו מרת חיה ע"ה, אח"כ קרא אליו את הרב וסיפר לו שבחיו של רבינו שהנו בעל נשמה גבוהה מאד. ואשר יהיה בעתיד "הפלא ופלא" בעולם, ובאותו מעמד מזגו יי"ש ושתו לחיים עם מגדנות, ויאמר לדבק טוב).

אחרי הסתלקותו של המגיד הק' מקאזניץ זי"ע בערב חג הסוכות תקע"ה, הלך לבו אחרי הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זי"ע והפך לתלמידו המובהק אכן הערצתו את שניהם (ה"ה המגיד הק' מקאזניץ והרה"ק הר"ר בונם זי"ע) היתה בגדר חזיון לא רגיל, על הערצתו את הרבי ר' בונם זי"ע מסופר שפעם שאלוהו, מה גדולתו של רבו, הלא מספרו **"קול שמחה"** לא ניכרת גדולה יתירה כפי שמתארים חסידיו? ורבינו השיב בחכמתו לאמור, גם שלמה המלך כשהורד מכסאו וחזר בעיירות ואמר **"אני שלמה"** לא האמינו לו, ולכאורה, הלא היה **"החכם מכל האדם"**, מדוע לא הגיד משהו מחכמותיו כדי שיוכחו בצדק הטענה **"אני שלמה"**? אלא מי שאינו יודע שהוא שלמה לא היה יכול לדעת שדיבורו הוא דבר חכמה, לצורך זה בלבד נחוצה חכמה מופלגת, וכך גם מי שלא יודע תחילה מהו הרבי ר' בונם אינו

מסוגל להעריך כיאות מה כתוב ב"קול שמחה"... **(הוא היה אומר: "הרבי מלובלין זי"ע הסתיר א"ע בגילויים של רוח הקודש. היהודי הק' זי"ע הסתיר א"ע בגאונות, לפרשיסחא אצל הרבי ר' בונם זי"ע ראו בעליל והרגישו את הטעם האמיתי כל החסידות..."**)

גם הרבי ר' בונם זי"ע החשיבו מאד, כשהיה מונה שבחם של תלמידיו הזכירו אותו עם שלושת הראשונים במעלה, **"רבי יצחק מזוריק (מווארקין) מאיר לעולם כולו, רבי מנדלי מטומשוב (מקאצק) שורף עולם ומלואו בהבל פיו, ורבי יעקבילי, אפילו מלאכים ושרפים יראים מפניו, כשמתהלך אנה ואנה ומכין עצמו לתפלה"**.

אחרי נשואיו היה רבינו סמוך שנים מספר אל שולחן חותנו, איש נגיד ונדבן, שקצב לו מזונות כדי לשחררו מטירדות הפרנסה, ואכן היה רבינו שוקד על משנתו ימים ולילות ללא הפוגה עד שנעשה בקי בכל חדרי התורה, וכל רז לא אניס ליה, ומרגלא בפומיה: **"נעימות בימינך נצח"** פי' אדם שמרגיש מתיקות ונועם בלימוד התורה, שניתנה בימינו של הקב"ה, סימן שכבר ניצח את יצרו הרע, והיו הדברים האלה נאים למי שאמרם, התורה היתה חמדתו ובאהבתה ישגה תמיד.

לימים נידלדל חותנו, ומחוסר פרנסה נאלץ לקבל עליו את כהונת הרבנות בריטשיוואל, וגם אז לא הספיקה משכורתו הזעומה אפי' כדי חיים של דחקות ועוני, עד שנאלצה זוגתו הרבנית למכור חלב ולסחור במרכולת על אם הדרך, ולעסוק בכל מלאכה בשדה, להשלמת הפרנסה. אכן כגודל עניותם היו שמחים בחלקם, והמשיך רבינו לעסוק בתורה ובעבודת מתוך הדחק, בלא שינויים עד שזכה למדרגות והשגות כמאמרן ז"ל (סוטה מט). שהלומד תורה מתוך הדחק משביעין מזיו השכינה. **ואף זאת**, בעת שהוא בעצמו כמעט רעב ללחם, הרבה לעסוק בצרכי צדקה, לאסוף מעות ולתמוך בנצרכים, פעם שאלו עשיר, **"מה לרב ולצדקה, הלא עני הוא בעצמו ופטור ממצוה זו?"** החזירו רבינו **"אם כן הדבר, הרי זוהי באמת מצוה לשמה"**... ופעם שאלו אותו, האין מר מתבייש בדלותו? השיב, וכי למה אתבייש? כלום גנבתיה מאיש?

חסידים מספרים, כשעבר באחד הימים הרבי ר' שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע דרך רוטשיוואל, סר אל מעונו של רבינו ומצאו שיושב בחוץ ליד ביתו, בסוכת נצרים קטנה, ראשו מכוסה בעלה של כרוב, ובידו האחת מנענע את תינוקו בעריסה על מנת להרגיעו מן הבכי, ובידו השניה הוא חופץ בציר בשביל העז החולבת שקיפצה לצדו, ובאותו רגע ממש פניו להבים ועיניו משוקעות בספר הפתוח לפניו על השלחן – מיד קרא הרבי בקול נרגש – **"מה טובו אהליך יעקב!"** (אחרי אותו מעשה הגיד רבינו, כי מאותו רגע שרבו התארח בצל קורתו, התחיל להרגיש באויר החדר קדושה של

ביהכנ"ס, ומאז ואילך קבע את מקום תפלתו באותו חדר, חביבות החדר עלתה כ"כ בעיניו עד שכאשר רצו ב"ב להעבירו לחדר יותר מרווח, בגלל שהחדר האמור היה צר ומחניק, הגיב בפליאה, מה רוצים ממני, כיצד יכולני לעזוב חדר ספוג תפלות כזה? [אזא אויסגידאוונט שטיבל?]

בעת שביקר הר"ר בונם זי"ע במעונו, כנזכר, בכתה הרבנית לפניו שהמצוקה והעוני בביתם המה ללא נשוא, אמר לה הר"ר בונם: "עוד יגיעו ימים שימטירו עליו כסף וזהב כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר" – והיה זה משום רמז שישועתם קרובה, הישועה שבאה כעבור תקופה מסויימת עם הכתרתו לרבנות ראדזימין. **מאותם ימי עוני וסבל** כשישב על כסא הרבנות בריטשיוואל, מסופר בין השאר, שיצא פ"א יחד עם הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע להסתופף בצל רבם הק' מפרשיסחא הדבר היה בערב ש"ק כאשר הבחינו שהם רחוקים ממחוז חפצם כשני "וויארסט", וכבר ירד היום כך שבשום אופן לא יספיקו להגיע לפרשיסחא לפני ש"ק, פנו איפא לשבות בכפר קרוב שלא היו בו יהודים כלל, רק ערל אחד, והסכים בקושי שישהו בדיר שבחצרו אך לא הניחם להדליק שם אפי' נר אחד, ומאחר שאין זה מעונג שבת לישב בחושך אמר רבינו בהתקדש היום שאין לו שום ברירה כי אם בלהשתמש באור שבעת הימים, ותיכף נתמלא הבית אור, והתפללו קבלת שבת וערבית, אח"כ ישבו לסעודת שבת, וע"פ הכתוב בספר "שיח שרפי קדש" (ח"ה עמ' כח): היה לרבינו בצקלוננו פרוסת לחם אחת, ולהרמ"מ מקאצק מעט י"ש לקידוש יצאו שניהם באותו קידוש ובצעו יחדיו על הפרוסה המוציא, ואחרי הסעודה רקדו יחדיו בהתלהבות במשך כל הלילה, וכן עשו גם למחרת עד למוצש"ק, ויצאו תיכף לדרכם בקור ובשלג להקביל פני רבם בפרשיסחא, במהלך נסיעתם בעגלה נתקף רבינו ביסורים גדולים מהצינה והכפור, אולם כאשר הגיע אל בית רבם וירא את זיו פניו רווח לו מכל כאביו ולא הרגיש מאומה. **רישומי העוני** והדלות בביתו של רבינו הגיעו לשיא במאורע הבא, לילה אחד הגיע לאזניו קול בכיו המר של תינוק בעריסה שלא פסק, הוא סר לראות מדוע התינוק בוכה, ומתפלל להיווכח שזוגתו הרבנית נעדרת מן הבית לכן השתדל להגיע הוא עצמו את התינוק ולהרדימו, והיה עם השחר שבה הרבנית אל הבית, כל אבריה קפואים מקור, וספרה בדמעות שלא יכלה יותר לראות בצער ילדיהם הנמקים ברעב, והשכירה א"ע לשמור בלילות על מטעני עצים בשפת הנהר, ובכדי לא לגרום לו עגמת נפש הסתירה את הדבר ממנו, אך למעשה כבר הגיעו מים עד נפש וכשל כח סבלה, לשמע דבריה נעקרה מלב רבינו אנחה כבדה, ויאמר: "נו, אם ככה כבר הגיע הזמן שניוושע"... ואכן לא ארכו הימים עד שהכתירוהו יהודי ראדזימין העשירים אלוף

לראשם, ע"פ השתדלות עמיתו הגה"ק בעל החידושי הרי"מ מגור זי"ע והרה"ק רבי ישעי' מפראגה זי"ע, ועיטורו בזהובים ומאז והלאה לא ידע יותר שום מחסור עד סוף ימיו.

אחרי הסתלקותו של רבו הרה"ק רבי בונם זי"ע קיבל עליו את מרותו של הבן הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא זי"ע שבחרו בו חלק מהתלמידים למלא את מקומו, אחריו דבק בהרה"ק רבי יצחק מווארקי זי"ע והתבטל בפניו, כיון שנתבקש הרה"ק מווארקי זי"ע לישיבה של מעלה ביום כ"ב ניסן תר"ח, הפצירו בו חסידים שיטול עליהם אדירתו, ורבינו, שלא עמד בפני תחנוניהם, התחיל להנהיג עדה – כי ראה מהפצרות החסידים אות מן השמים. לימים כתב אל מחותנו הרה"ק רבי יעקב יצחק מביאלה בעל ה"דברי בינה" זי"ע (כאשר סירב לקבל עליו את האדמו"רות לאחר פטירת חותנו הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובא זי"ע בעל "תולדות אדם") "אני לא רציתי להיות מנהיג בישראל, רק אחרי שלמדתי בזה"ק, שהציפורים עשו צל לרשב"י ותלמידיו, וכאשר בא רבי פנחס בן יאיר חמיו וראה זאת אמר לו שיגרש הציפורים מחמת צער בע"ה, ואמר לו רשב"י הרי משמים נתנו לו כל זאת, שהרי אנחנו לא רצינו כלל זאת, וטובה שנותנים לנו מן השמים אין אנו רשאים להרחיק, אז קיבלנו עלינו הגדולה הזאת להיות מנהיג ישראל".

מסופר כאשר דיברו נכבדות בנכד רבינו, הרה"ק ר' לוי יצחק זצ"ל מסורוצ'ין עם נכדתו של הגה"ק רבי שניאור זלמן זי"ע מליאדי בעל ה"תניא" ו"שו"ע הרב", שלח רבינו את אחד מאנשיו לתהות על קנקנו של המחנות, ואמר לו שיבדוק אם הוא אכן רבי אמיתי שאל החסיד אין יוכל לדעת דבר כזה, אמר לו "אל תתפעל מדברי תורה עמוקים, או מגילויי רוח הקודש – ושאר ענינים, אלא אם תמצאהו נפש שפלה כחרס הנשבר תדע שהוא רבי אמיתי" – ללמדך שכזו היתה השקפתו וקנה המדה שאחז בידו בנוגע למעלות הנדרשות מרעיא מהימנא.

משהתחיל רבינו לנהוג באדמו"רות, תוך זמן קצר נתפרסם בכל הסביבה כצדיק בעל מופת, שברכתו אינה מושבת ריקם, והתחילו לבוא אליו מקרוב ומרחוק פרסומו התפשט בכל קצוי פולין, ולא רק פשוטי עם זרמו לראדזימין, כדי לחפש ישועה, כי גם גאונים וצדיקים ידועי שם, כמו, הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטינין הרה"ק רבי ברוך מטשיזיבה, והרה"ק רבי ישראל יצחק מאלכסנדר בעל ישמח ישראל, והרה"ק רבי אלעזר הכהן מסוכטשוב ואחרים. פ"א נפגשו בראדזימין הני תרי צנתרי דדהבא הרה"ק ר"ב מטשיזיבה והרה"ק רי"מ מגוסטינין, ויאמרו איש לרעהו: "אלמלי ידעו הבריות עד כמה יכולים להיוושע בראדזימין, גם שלא כדרך הטבע, היו כולם באים הנה, וכל הסביבה במרחק שלש פרסאות מן העיר היתה מלאה

נחילי אדם מצטופפים ונדחקים אל הרב, עד שלא היו יכולים להשליך ביניהם אפילו אבן קטנה אחת"

וידוע שהרה"ק מראדזימין זי"ע התבטא פעם על הרה"ק בעל ישמח ישראל זי"ע כי יש לו נשמת רבינו ה"אור החיים" הק' אך הישמח ישראל כאשר סחו בפניו דברים שנאמרו אודותיו שתק ולא השיב מאומה,

בדברי תורתו נהג רבינו להשפיע דברי ריצוי וסנגוריה על ישראל, הכבושים בגולה, שראויים לחוס ולחמול עליהם, ומרגלא בפומיה: כל יהודי טוב הוא בעצם, אלא פעמים שמשתררב בו שמץ לא טוב, ורק מקרה הוא, לפיכך כאשר ביקש בלק לאור את ישראל אמר לבלעם הרשע, "אפס קצהו תראה וכולו לא תראה", הבט רק אל מקצת הרע שיש בכל אחד מהם, ואל תראה את כולו, כי ידע שבכולם יחד לא יוכל לקטרג. והטוב שבהם יכריע. ובר"ה יומא דדינא, עמד ופי' את הפיוט "וכל מאמינים שהוא עונה לחש", אין עניה אלא לשון הרמת קול (כמ"ש "וענית ואמרת") דהיינו שהקב"ה נזף במקטרגים על ישראל וגוער כביכול לעברם "לחש" כמו שאומרים ביידיש "שטיל זאל זיין" – ודי לחכימא (אם זאת כשנשאל פעם ע"י מישוה, כלום אפשר "לתרץ" את מעשיו של הקב"ה, אחרי הצרות המרובות שבאו עלינו מידי הגויים? השיב רבינו "אם מאמינים בחדו יתברך, אין קושיות, ואם לא מאמינים באמת אין תירוצים"...

בהקדמת ספרו "דברי אביב" מספר אחד מצאצאיו "כי נודע אשר רבינו הק' מהרש"ב מפרשיסחא זי"ע ביקשו לסייעו בתפילתו על הנלווים אליו ברה"ה ויוהכ"פ, ואמר עליו כי הוא יודע להתפלל ולבקש כי תפלתו עושה רושם". והיה קורא עליו מיין בעטלער כי כל מה שהיה צריך רפואות וישועות שלח אל הראדזימנער ופעל הכל.

בדרוש שלו לפרשת "אחרי" מבאר רבינו את ענין תפילת הצדיק בצרתו שהיא לטובת ישראל כולם, כי כשהצדיק הוא בצרה ומתפלל להשי"ת והשי"ת מושיע לו אז עושה בשמים שער שיהיה פתוח לעולם, שבפעם הראשונה היה צריך תפילה בעבודה רבה עד שיפתח שער הישועה, אבל אם פותח פ"א, אם תזדמן לו עוד פעם צרה כזאת ויבקש מהשי"ת בקל יכול לפעול, כיון שהוא פתוח מן הפעם הראשונה וכל צרה וצרה הוא כן, על צרה אחרת ג"כ צדיק אחר יפתח שער, ואם תזדמן ח"ו צרה על ישראל בקל אם יתפלל להשי"ת השי"ת מושיע אותו, ולכך אומרים מי שענה לדניאל ומי שענה לזה, שכאו"א היה עושה שער, זה היה עושה שער בצרה זו וצדיק אחר בצרה אחרת. **וכשהתפלל למען המצוקים** חלכאים ונדכאים היה מתעטף בחנינה ושופך שיחו אל השי"ת ברוב תמימותו, היה פותח בכתוב (תהלים כז, יא) "לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש" ומוסיף ביאור ביידיש המדוברת "לפניך ה' לבי

מגלה כי בניך רחומים שמו עיניהם בי והפצירו "בקשו פני" שאשפוך שיחם לפניך, והנני ממלא חפצם ו"את פניך ה' אבקש", אנא היעתר לנדכאים ואתה מן השמים תשגיח אותם לרחמה" ובמקום גדולתו - ענוותנותו, שהיה מקדים לפני תפלותיו לישועה תפלה נוספת לכל יודע לבני אדם שבאה הישועה אליהם באמצעותו.

פעם נפגש עם עמיתו הרה"ק רבי ישעיה מושיקאט זי"ע מפראגה, בסעודת ברית מילה, במהלך הסעודה הבחינו שרבינו מסרב לטעום אפילו קורטוב של יי"ש לאמירת "לחיים" כנהוג, שאלו הרה"ק רבי ישעי' מדוע? השיבו רבינו "שני טעמים בדבר, ראשית הנני משתעל והיי"ש מזיק לי, ושנית אספר לך סיפור, פעם בימי חורפי ישבתי עם אנשי החבריה בפרשיסחא, הגיע זמן תפילת מעריב ואני טרם התפללתי, לגמנו קצת יי"ש ולא ידעתי איך אתפלל מעריב, ההתעוררות ממני והלאה... לגמתי עוד כוסית יי"ש ועוד כוסית עד שנעשיתי מבוסס והתפללתי בעוז כזה שטרם התפללתי מעודי, אמרתי אז לנפשי, אם היי"ש עלול להוליכני כה שולל, ולהכניס בי גדלות נפש מזויפת, לא אכניסו יותר לפי... מאז חדלתי לשתות... **החסידים** שנהרו לראדזימין, מבני עליה עד פשוטי עמך, ראו אצלו עין בעין מופתים גלויים, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, הקב"ה גוזר גזירה והצדיק מבטלה. סיפר נכדו הרה"ק ר' אהרן מנדל מראדזימין זי"ע, שבהיותו ילד כבן שמונה זכה להילות אל רבינו כאשר נסע אל העיר אשר בפאתי ראדזימין, ולפתע נתקדו השמים בעבים והתחיל לרדת גשם שוטף, נשא רבינו את עיניו כלפי מעלה ואמר: "כשאני נוסע, ירד גשם שוטף כזה?" ותיכף ומיד פסק הגשם.

גם באגרת מבעל החי הרי"מ אל רבינו, קוראים ששואל עצה ממנו בדבר חולה שיש בו סכנה, אם לדרוש ברופאים ולעשות כמצוותם, או שמא מוטב יותר להסתמך על השי"ת ועל תפלת צדיקים גרידא, המדובר היה בהרבנית הצדקנית פייגלה, זוגתו של בעל החי הרי"מ מגור זי"ע. הוא מציין בהמשך האגרת ש"היא אשה כשירה מאד, והרבה מעש"ט, גם לגדל יתומים מבני המנוח ז"ל [רבי אברהם מרדכי] אין זולתה, ולעת זקנה קשה עלי עול צרכי הבית, ומטריד - ואין רצונה לדרוש ברופאים ואפשר נכון לסמוך רק על השי"ת ותפלת צדיקים, אך אם יהיה דעת רומ"מ לעסוק ברפואות - ועי"ז ישלח השי"ת רפואה כמנהג העולם - ימחול להודיעני ותשמע".

כאשר שאלו פעם את בעל ה"חידושי הרי"מ" זי"ע מגור, במה כוחו של רבינו גדול, שרואים אצלו מופתים וישועות יותר מאצל צדיקים אחרים, השיב "כל זאת משום שכבר בימי נעוריו היה נקי מכל חטא ועון". ובספר "ימות עולם" (עמ' קס"ג) מובא בזה"ל: "ער האט גאנץ קנאפ געזינדיגט, און אפשר גארנישט" [כמעט ולא חטא מאומה, ואולי לא

חטא כלל]. החי הרי"מ היה שולח אל רבינו בכל ערב ר"ה קוויטל עם פדיון נפש. **דרכו בקודש** היתה לברך אנשים ולהמשיך להם ישועות וחסדים בלבוש של כעס ונזיפות, כעין דאיתא במס' מועד קטן (דף ט:): באנשים של צורה, שברכו לר"א ברשב"י יהא רעוא דתזרע ולא תחצד וכו' (עיין בחי' אגדות למהרש"א שם) והדברים עתיקים.

והנה מסורת בפי חסידים כי לרגל מעשה שהתרחש פעם בווארק, שהקפיד הרבי הזקן רבי יצחק זי"ע על אברך פלוני (בגלל שנכשל וגרם בושה לגר צדק אחד) והלה נכוה בגחלתו והגיע עד שערי מות רח"ל, הרבו אנשיו ושאלו את הצדיק מדוע בראדזימין כל גערה וקללה נהפכת לברכה. וזוקא אצל הרה"ק (שרגיל תמיד לדבר ברחימותא ופיו מלא פיוסין לכל יהודי) כשיוציא מפיו נזיפה או קפיידא הוה בלטותא דלית לה אסותא?! השיבם הצדיק "אנכי שמי יצחק, שורש נשמתי כמו יצחק אבינו ע"ה מסטרא דגבורה ודינים", לפיכך כל דיבור קשה היוצא מפי עושה רושם ל"ע, לא כן הרדזימיני ששמו יעקב, ושורש נשמתי ממדת תפארת, מדת הרחמים גם כי יזעף ויגער - לעולם יפעלו דיבוריו אך טוב ולא יעשו שום רושם רע ח"ו).

בערבות ימיו היה הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע כידוע סגי נהור, כשלמד היו גדולי תלמידיו מקריאים לפניו מתוך הספר והוא מקשיב. פעם, מסופר בפי חסידים, ישב אצלו הרה"ק רבי יעקב אריה והקריא מתוך ה"זה"ק. והנה הגיע אצל מקום שמדובר בו על תחיית המתים, אמר רבי יעקב אריה אל רבו "אנא ילמדני את השם של תחיה", השיב לו "סוד זה אין מגלים אלא לצנועים", נענה רבי יעקב אריה "הרי צנוע אנכי". אמר לו הרבי "אגלה לך בתנאי שלעולם לא תשמש בשם ה'", הבטיחו וגילו לו את הרז.

לימים בא חסיד אל הרה"ק רבי יעקב אריה, מקורב ובידו "קוויטל" על חולה הגוסס נוטה למות, מיד הפר את הבטחתו והשתמש ב"שם", מה לא עושים להציל נפש מישראל? כעבור ימים מעטים חלה הרה"ק רבי יעקב אריה וימים אחדים היה גוסס ושכב נטול הכרה. **משנתעורר**, שאלוהו מקורביו מה ראה וסיפר שרצו בשמים לדונו למות משום שהשתמש ב"שם" בא מלאך והצדיקו. הטיל את האשמה על רבו מפרשיסחא שגילהו רז זה, קראו את הרבי ר' שמחה בונם שכבר היה מזמן בעלמא דקשוט, הצטדק בכך שרבי יעקב אריה הבטיחו לא לגלות את הסוד. לבסוף פסקו בב"ד של מעלה, יחפשו ויבדקו אם מעולם לא שיקר ולא הפר מה שהבטיח, והיה כשיתברר כי איש אמת הוא, וסולח לו העון הזה, בדקו ולא מצאו אף פעם ששינה דיבורו - ונסלח לו.

פעם אחת בעת שהגישו תבשיל ומרק של בשר לפני הרה"ק מראדזימין, כשלקח את הכף שהיה נתון בתוך הצלחת החזיר הכף לתוכו, והרחיק את הצלחת מלפניו, ומיד רץ המשמש

למטבח לשאול את הרבנית ע"ה על זה, ואמרה שהיא בעצמה הכינה המאכל מהחל ועד כלה, ואין בו שום חשש כל עיקר, וכשחזר המשמש על דברי הרבנית לפני כ"ק מרן זי"ע, קירב שוב הצלחת לפניו, ואחז את הכף, ותיכף ומיד הרחיקו מלפניו כבתחילה, ורץ המשמש שנית אל הרבנית וסיפר לה מזה, ואז נכנסה הרבנית בכבודה ובעצמה אל פתח בית המדרש להבטיח לבעלה כ"ק מרן זי"ע, שאין בהמאכל שום חשש ופקפוק, וגם זה לא הועיל ולא אכל אז מהמרק ההוא, ואחר זה נזכרה הרבנית ע"ה, אשר על פי סיבה שכחה להטביל את הצלחת ההיא שקנתה אותה מכבר, והיתה עוד חדשה לפני הטבילה. **הרה"ק בעל אבני נזר זי"ע** אמר: כי עתה בדור הזה אם היה רבי להראות מופתים כהרבי מראדזימין, היה יכול לחזק את העולם באמונה ויראת שמים.

סיפור הרה"ק ר' אהרן מנחם מנדל מראדזימין זצ"ל שזקינו הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע הי' חזק מאד ברוה"ק שלו והי' אצלו דבר ברור ולא הי' מסתפק כלל בדבריו ואפי' אם הי' דבר מכחיש זאת לא הי' שום דבר מזיז אותו מדעתו והי' אומר שכך הוא בודאי כמו שהוא רואה. וסיפר כי כשהי' הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע עדיין רב אב"ד בעיר ריטשוואל והי' מסתופף אז בצל הרבי הקדוש ר' יצחק מווארק זי"ע הי' איש אחד מווארק שהי' סוחר גדול שהי' מסחרו מעיר לייפציג בארץ אשכנז. והי' דרכו כשהצריך ליסע ללייפציג שהי' שוהה שם כמה שבועות נסע מקודם לריטשוואל ליקח פרידת שלום אצל הרה"ק שיברכו להצליח דרכו והיה נותן להרה"ק זי"ע כמה ליטראות נרות ללמוד לאורם בלילה שעי' זה יאיר לו הדרך. וכן הי' בכל פעם והיה מצליח בכל נסיעותיו.

פעם אחת היה צריך לשהות בלייפציג זמן רב ונסע לריטשוואל ונתן לו כפלים נרות להתפלל עליו שיצליח בנסיעתו כי היה צריך לשהות שם חודשיים. ואמנם כעבור הזמן שני חודשים ולא בא הסוחר הנ"ל לביתו בזמן המוגבל לביאתו, נבהלו בני ביתו כי ידעו שלא היה צריך לשהות יותר. ונסעה זוגתו להרה"ק זי"ע וסיפרה לו שיש לה עגמ"נ מאד שלא חזר בעלה לביתו ואולי קרה לו מקרה לא טוב אחר שהדרכים בחזקת סכנה, התחיל הרה"ק זי"ע להזכיר בפיו הק' את הסוחר בשמו ושם אמו כמה פעמים ואמר לה תסעי לביתך בלי שום עגמ"נ כי הנני רואה שהוא חי בודאי, אבל כעבור עוד כמה ימים ולא בא נסעה שוב להרה"ק זי"ע וסיפרה שוב, וענה לה כנ"ל. וכך היה כמה פעמים. ואמנם אח"כ בא מארץ אשכנז מלייפציג מהסטרסטווע דשם להסטרסטווע דווארק איך שהסוחר הזה נהרג בדרך. ונשלח המכתב רשיון שהיה לו (בל"א פאס) והודיעו זאת לזוגתו של הסוחר. והיא במר נפשה נסעה תיכף להרה"ק זי"ע וסיפרה לו כל המאורע בבכיות גדולות, ולקח

הרה"ק זי"ע את הילקע ועישן הרבה ורץ בעיגול סביב השולחן והיה חוזר בפיו הקדוש שמו של הסוחר ושם אמו פלוני בן פלונית. ואמר להאשה הרי הוא חי בודאי, אמרה לו הרי באה השמועה מערכאות שלהם. אל וי יס לסמוך על ערכאות שלהם יותר מרה"ק שלי שאני רואה מפורש שהוא חי. תסעי לביתך בשלום כי הוא חי בודאי ואל תשגיחי כלל על הערכאות שלהם. כעבור עוד כמה שבועות בא הסוחר הנ"ל לביתו וסיפר להם איך הוה גופא דעובדא כי דרכו היה כשבא ללייפציג לעמוד באכסניא אחת בכל פעם שבא לשם. ובפעם הזה עמד ג"כ באכסניא הזו. ובלילה קודם השניה בא לשם עוד סוחר אחד מלובש כאחד הגבירים הסוחרים הגדולים, אבל הוא היה גנב מכמה וכמה שנים. וכאשר נשקעו בשינה בני האכסניא הפשיט את בגדיו והניחם שם ולבש את בגדי הסוחר מווארקי הנ"ל והי' בבגדים המעות שלו שהיה סכום גדול וגם הפאס שלו. וכאשר הגנב הזה הלך משם קודם אור היום על הדרך עשה גניבה בכפר אחד ויירו בו חץ והרגוהו ומצאו הפאס שכתוב בו שהוא מווארקי מדינת פולין. וזה שלחו הסטראסטווע לוווארקי. אבל באמת הסוחר הזה היה חי ורק כאשר גנבו מעותיו ולא היה לו עם מה ליסע לביתו נתעכב שם הרבה ימים ושבועות ונסע בין הסוחרים מכמה עיירות שהכירוהו שילוו לו סכום מעות שיהיה באפשרותו לקנות כמה סחורות לביתו. כשבא לביתו נסע לריטשוואל להרה"ק זי"ע וסיפר לו כל המאורע. אל הרה"ק הלא כך אמרתי לזוגתך שאין לסמוך על הערכאות שלהם יותר מהרה"ק שלי. **פעם חלה** אחד מאנשי שלומו ושכב על ערש דוי, והיה הרה"ק מראדזימין מעתיר בתפלה ובתחנונים בעדו, ופתאום באה השמועה הלא טובה שהלה שבק חיים לכל חי, ונענה הרה"ק מראדזימין: לא יתכן שמת, הרי התפללתי עבורו, ואמנם אח"כ נתברר שאין זה אמת, ולאחר זמן נתרפא.

איזה איש היה גר בריטשעוואל סמוך לווארשא, והאיש קנה עגל בכל שבוע ושחטו, ומכר הבשר על שבת קודש, ומזה היתה פרנסתו, והיה פעם כי לא מצא עגל לקנות כל השבוע, וביום חמישי התיישב האיש, היות שצריך לנסוע לווארשא ולא היה לו מעות במה לנסוע, לכן החליט היות שיכול לשוט במים, ומריטשעוואל עד ווארשא יש נהר הנקרא ווייסיל, לכן ישחה בהווייסיל עד ווארשא ויקנה עגל, וכן עשה שהתחיל לשוט בהווייסיל, וביד אחד החזיק את מלבושיו, פתאום נפלו מלבושיו למים, והצליח לאוספם, והמשיך לשוט, ואחר כן נתפזרו שוב מלבושיו במים והיה ממש בסכנה לטבוע, פתאום ראה הצורה של הרה"ק מראדזימין, וניצל מהצרה והגיע לווארשא בשלום, והאיש נסע על ראש השנה לראדזימין, והאיש הזה היה צריך ישועה לזרע של קיימא, ונתן להמשמש סכום גדול לפני יום טוב שירשה לו ליכנס להרבי, וכשנכנס האיש

התחיל הרה"ק מראדזימין לגעור עליו: אני שואל אותך, בשביל כמה פרוטות שהיה צריך לך על שבת קודש, האב איך מיך געדארפט צו לאזין אויפן ווייסיל דין מציל זיין.

ברוח קדשו היה צופה נסתרות, הנה נכנס אצלו הרה"ק רבי ברוך מטשיזיבא זי"ע והשית את דאגתו, כי זה לו ימים רבים שעזב ביתו, בזמן שאשתו היתה חולה, ואין לו שום ידיעה מה מצבה היום, הקשיב רבינו לדאגתו, הסב פניו אל הקיר, והמתין מעט כמי ששוקע במחשבות, ואמר אליו, "רואה אנכי בבירור מכאן ועד העיר סטוטשין (עיר מגוריו של הרה"ב בעת ההיא) את כל הדרך עד ביתכם ורואני ראייה צלולה את כל אשר בפנים הבית, והנה זוגתו עומדת עכשיו בבריאות שלמה ועושה אטריות..." יצא הרה"ב וכתב לעצמו את השעה, וכאשר הגיע אח"כ לביתו התברר כי לא החטיא כחוט השערה, שכן זוגתו הבריאה מכבר ובדיק באותה שעה הכינה אטריות - ויהי לפלא.

סיפור הרה"ק ר' מרדכי חיים סלונים זצ"ל מעשה באיש עני מחוסר פרנסה שסיפר לפני רבינו את מצבו, אפילו לחם לפי הטף אין לו, אל שיסע למקום פלוני ומשם תצמח ישועתו. קם האיש ונסע אל המקום מבלי לדעת מה יעשה שם, אולם כשיצא לצרכיו מצא בביהכ"ס ארנק מלא מטבעות זהב, וע"פ סימנים הבין שהוא שייך לפרץ גוי, ומציאה כשירה נפלה לידי, מיד הכניס את הארנק לחיקו ומיהר לשוב הביתה, אולם להוותו באותה רכבת שנסע ישב גם הפרץ בעל האבידה, וכאשר הבחין פתאום בהעדד ארנקו הרים קול צעקה ודרש שיחפשו אצל כל הנוסעים כדי למצוא את הגנב, חש היהודי שהוא בצרה גדולה, עוד מעט וילכד בפח יוקשים, אלא שפתאום נצנץ במוחו רעיון גואל, הוא ניגש אל הפרץ וסיפר לו ששמע במקום שעלו משם כי נמצא ארנק כזה בביהכ"ס ומחפשים את בעליו, והפרץ שנזכר כי ביקר שם מיהר לרדת בתחנה הראשונה וחזר על עקבותיו, כה נחלץ היהודי מצרתו, אח"כ כשהגיע האיש פעם נוספת לראדזימין הוכיחו רבינו, מדוע לא בא מיד אליו עם הבשורה, וא"ל "לילה שלם התייגעתי כדי שינצנץ בראשך הרעיון הזה...". **ביתו של רבינו היה פתוח לכל דיכפין**, עניים וכל נשברי לב נתקבלו על ידו בחביבות רבה, היה מקשיב לאנקתם, מברך ומשיא עצות, עד שהרנין לבם (ומעשה בעני מרוד שבא אצלו וביקש שיעתיר לרפואתו, כי חולה הוא בכמה מיחושים, ואין בידו אפילו פרוטה לפרוטה לצורך רופאים ותרופות, נענה רבינו ואמר לו, כתוב "הסיר ה' ממך כל חולי" אל תיקרי ממך (כ"ף שוואית) אלא ממך (מ"ם קמוצה) דהיינו מעני ואביון שכמותך אשר אין לו כסף לרפואות. יצא אותו עני מעל פניו שמח ומנוחם, עד שקרא על עצמו "ואני עני ואביון וכואב ישועתך אלקים תשגבני" (תהלים סט, ל) שמע רבינו והגיד לאנשיו, כדאי הוא אותו עני

מסכן לעקם עליו כמה נקודות שבתורה. **לאנשים מחוסרי אמצעים** היה מפזר מעות מהכספים שהעניקו לו חסידיו, ביד נדיבה, החסידים שראו בעליל איך הוא מופשט מגשמיות, תהו לפעמים על מעשיו. אחד מהם חשוק בנים עשיר בעל יכולת בא והתחנן לפניו שיעתיר בעדו להיפקד בזש"ק, אמר לו רבינו "בתנאי שאתה מונה זהובים על שולחני כאשר אשית עליך" ונקב בסך גדול, נדהם העשיר וקרא "איך אעשה כדבר הזה". אבל רבינו עמד על דעותיו ולא הסכים לגרוע מהסכום מאומה, עד שביקש העשיר רשות ממנו להימלך בביתו וחיש מהר שב עם צרור הכסף בידו, בירכו רבינו ונתקיימה ברכתו. מאותו יום ואילך החל לשקוע שמש הצלחתו, הוא ירד מנכסיו והגיע עד פת לחם רק הבן שנתברך בו היה משוש חייו. חלף העוני והסבל שנגזרו עליו במפתיע, נקפו שנים רבות וכבר נשכח מלבו שהיה אי פעם עשיר, אך הנה מלאו לבנו י"ח שנים, הגיע לפרקו, ולרש אין כל במה להשיאו עם בת טובים כחפץ לבבו, שרץ העני את רגליו אל הרבי לראדזימין כאחד מתאבי ישועותיו, ויהי כשנכנס אל הקודש פנימה, מיד ציוה רבינו למשמשו, כי יוריד מע"ג אחד המדפים העליונים סמוך לשמי קורה צרור מאובק, שבו צרר את אלפי הזהובים אשר דרש מן העשיר שבא לפניו לפני י"ח שנה כדי להתברך בבן זה שהגיע לפרקו, וכשהושיטו את הצרור לעני המדוכא, אמר: "יש עושר שמור לבעליו לטובתו, הגיע הזמן שאתה יכול לקבל ממני את כספך בחזרה". **אחד מחסידיו** הרה"ק רבינו רבים לנפשו, מה לו לרבי ולמטבעות של זהב שערך רב בשעה שאין הוא מכיר צורת מטבע? פעם כשמסר החסיד כסף לפדיון נפש לקח רבינו את המטבעות הביט בהן ואמר, "מטבעות אדומים אין כאן, מוטב שתתן לי אדומים..." שאל החסיד, "רבי, האדומים הם זהב וערכם רב ומה צורך לו לרבינו בסכומים גדולים?" - "אני" - החזירו רבינו - "איני זקוק לכסף, מחלק אני את כל המטבעות אשר אני מקבל לעניים, אבל הם כה שמחים כשאני נותן להם מטבעות אדומים..." "רבי" טען פעם עשיר פלוני בפניו, "אני עייף ממתן צדקה, אני נותן וחוזר ונותן ואין לדבר סוף..." נתחייך רבינו ואמר: "ולאכול אינך עייף? אתה אוכל, חוזר ואוכל ואין לדבר סוף..." תמה העשיר: "איך יחיה האדם בלי אוכל?" השיבו, "ואיך יחיה האדם בלא צדקה?!"

סיפור חתן בנו הרה"ק ר' צבי מלומאז זי"ע בן הרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע: אף בימיו האחרונים, כאשר עלה חומו מאד, ציוה רבינו זי"ע וגזר על משמשיו שיקימוהו ממטתו ויעמידוהו אצל ה"שטנדר", כדי שיוכל להמשיך בכתיבת ספריו הק', אשר נפשו איוותה לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל. מחותנו הג"ר דוד דב מיזליש זצ"ל גאב"ד לאסק מגדולי הדור, מספר שבחו (בהספד המצורף לחבורו חידושי הר"ד למס' פסחים) כי "עני ראו בעת הכביד

עליו חליו, ולא היה בו כח כמעט לדבר ועכ"ז קיבל העם בסבר פנים... והכל עשה במסירות נפש עבור טובות ישראל, לנהלם על מי מנוחות... ובשבת הגיד חידושי תורה, ולבבו היה רחב להביע דברים מתוקים להלהיב הלבבות ליראה את ה' הנכבד והנורא...

גם סמוך להסתלקותו לא הפסיק מכל עניינו אשר התנהג מעודו, וכתב חידושי תורה, הכל היה רצונו למען ליכות את ישראל..."

בעת ההיא ראו מעריצי רבינו עין בעין כשהוא משוטט בעולמות העליונים אפילו לרגע קט אינו פוסק מדביקות באלקים, יום אחד כשהוא מוטל יחידי בחדרו על ערש דוי, כי הכביד חליו וגברו יסוריו, שמעו אנשיו מבחוץ כשהוא קורא ברגש מלא התבטלות "מרא דכולהו עלמין, כ"כ אני אוהב אותך, ועוד הרבה יותר ["און נאך מער ווי ליב"] וגם את זה שאני אוהבך הריני נותן לך לגמרי..."

בשנוע פרשת פנחס שנת תרל"ד תקפתו מחלה אנושה, והעבירוהו לרופאים בווארשא,

אשר ניסו להציל את חייו, אך קצרה ידם כי משמים גזרו אחרת. ומסופר, שאפי' בשעות האחרונות ירד רבינו ממטתו והתאמץ לכתוב בשארית כוחותיו חידושי תורה, כי אמר שהנו מוכרח להשלים את חיבוריו. באותה שעה עצמה עמדו בחוץ ברחוב "נאלבקי" אלפי יהודים ממעריציו שעזבו כל עיסוקיהם בצהרי יום שישי ושפכו שיחם במזמורי תהלים לרפואתו. ולבסוף שב רבינו ועלה על ערש יצועו, והליט את פניו בטלית קטן, והשלים נפשו ברעותא ובחדוותא לאלקיו, (בהקדמה לספר "בכורי אביב" כותב בשם נכדו של רבינו ה"ה מהר"צ מלומאז זי"ע שאמר: שהרה"ק מראדזימין זי"ע קודם פטירתו הגביה ידיו הק' למעלה, ואמר שהוא גדול כמו המגיד הק' מקאזניץ זי"ע). הותיר אחריו ברכה את ספריו הק' "בכורי אביב" עה"ת "דברי אביב" (על מד"ר בראשית) אגב בסוף חיבורו ביכורי אביב נדפס שם שנמצא באמתחת כתביו

בתוס' הערה זה השם שימש משה רבינו ע"ה וכל מי שיוליכנו עמו לא יהיה ניזוק לעולם.
ויחי יעקב שמונים ושתים שנה, וביום ו' עש"ק פר' פינחס, ח"י תמוז תרל"ד, עלתה נשמתו הטהורה למרום.

מסופר, שבאותו ליל שבת כאשר הסב כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע לעריכת שולחנו הטהור בבעלזא הרחוקה, נענה לפתע ואמר: "היום נפטר צדיק שהרבי מלובלין קראו 'אביב', שהוא ר"ת יעקב אריה בן בינה..."

רק לאחר השבת, כשנודע לחסידים דבר הסתלקותו של הרה"ק מראדזימין, הבינו אל מי נסבו מילותיו של כ"ק מרן זי"ע. היה זה יום השישי י"ח בתמוז שנת תרל"ד, אחרי חצות היום, והביאוהו לקבורה בפניא דמעלי שבתא בבית העלמין הגדול דק"ק ווארשא.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן מקורות:

תולדות רבינו הנדפס בספרו "בכורי אביב"

צריך כל אחד להתנהג בבית המדרש "במורא גדול ובכבוד ראש מפחד ואימת הקב"ה השוכן בתוכם ולא לדבר בבית המדרש שיחות חולין ודברים בטלים ח"ו שנאמר "ומקדשי תיראו" והעונש "גדול מאוד" רח"ל (ספר חרדים)

לעילוי האשה החשובה מרת געלא ע"ה בת הרב החסיד ר' משה ז"ל אשת הנדיב הנכבד הבלתי נשכח הרב החסיד המפואר ר' אליעזר ראזען ז"ל נפטרה כ"א תמוז הונצחה ע"י מוקירי זכרו

לעילוי נשמת הרב החסיד ר' זיידא נחמן צבי ז"ל בן הרה"ג ר' מרדכי דומ"ץ מאניסטרשיץ זצ"ל נלב"ע י"ט תמוז תש"ס הונצח ע"י בנו הרה"ג ר' לייבל ראזען שליט"א

לעילוי נשמת הגה"ה ר' חיים יוסף וולדמאן ז"ל בן הרב החסיד ר' ישכר דוב ז"ל נלב"ע כ"א תמוז תשס"ב הונצח ע"י אחיו הרב החסיד ר' שלמה שליט"א

"התחזקות יומית" דברי חיוזק והדרכה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במערכת אוצרות בעלזא" שמעו ותחי נפשכם בארה"ק 02-3011614 בארה"ב 1605-3131771

לעילוי נשמות הרה"ג ר' יצחק דוד פריעדמאן ז"ל בן הרה"ח ר' חיים יחזקאל ז"ל מרת רחל ע"ה בת הרה"ח ר' שלמה ז"ל	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת גיטל עלקא ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל נפטרה ב' אייר תשע"ח תנצב"ה הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו	לעילוי נשמות הרה"ח ר' צבי אליהו שטרנאוס ז"ל בן הרה"ח ר' ליפא יו"ט ז"ל נלב"ע י"ח טבת תשע"ד תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל בן הרה"ח ר' דוד רובינשטיין ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' דוד יוסף אונגר ז"ל בן הרה"ח ר' אברהם יהודה ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת רבקה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל תנצב"ה
לעילוי נשמות הרב החסיד המפואר ר' פרץ שטראסבורג ז"ל בן הרה"ח ר' יחזקאל ז"ל זוגתו האשה החשובה מרת יהודית ע"ה בת התבר' ר' יוסף ז"ל הונצח ע"י בנו הנדיב הנכבד הרה"ח ר' יוסף שטראסבורג שליט"א	לעילוי נשמות העסקן המפואר הרב החסיד ר' יואל בן ציון פרקש ז"ל בן הרב החסיד ר' צבי ז"ל נלב"ע כ' אדר תש"פ הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' יחיאל אויש ז"ל בן הרה"ח ר' בנימין זאב ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו תנצב"ה זוגתו האשה החשובה מרת שפרה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף שאול ז"ל	לעילוי נשמות הרב החסיד המפואר ר' יצחק ווייס ז"ל בן הרה"ח ר' משה ז"ל נלב"ע ל' מרחשון תשפ"ג הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעילוי נשמות הרב החסיד המפואר ר' מנחם שמואל חיים ז"ל בן הרה"ח ר' אפרים ז"ל זוג האשה החשובה מרת יטל פריעדמאן ע"ה בת הרה"ח ר' משה יוסף ז"ל הונצחו ע"י המשפחה החשובה שיחיו
לעילוי נשמות הרה"ג ר' אברהם אליהו איינהורן ז"ל בן הרה"ח ר' שלמה יוסף כהנא ז"ל זוגתו האשה החשובה מרת נחמה ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו ז"ל הונצחו ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת רבקה פיגאל איגל ע"ה מרת רבקה בונם בוים ז"ל הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל בן הרה"ח ר' ישראל וועטנשטיין ז"ל נלב"ע כ"ז אדר תשע"ג הונצח ע"י בנו הרה"ג ר' אהרן אליהו וועטנשטיין שליט"א דומ"ץ דקליתונו הק' גבעת זאב	לעילוי נשמות הרה"ג ר' יהודה זיגלמן ז"ל בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל זוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הונצחו ע"י בנו הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת ברכה ע"ה בת הרב הנדיב ר' מנשה זינגער ז"ל אשת ישיבולת הרב החסיד המפואר ר' משה ביגלאיזאן שליט"א הונצחה ע"י ביתה ותחיה החשובה שיחיו
לעילוי נשמות הרה"ח המפואר ר' מנחם אליעזר אטרייכער ז"ל בן הרה"ח ר' יצחק שמעון ז"ל זוגתו האשה החשובה מרת מלכה ע"ה בת הרה"ח ר' יחזקאל שרגא ז"ל	לעילוי נשמות הרה"ג ר' יהונתן בנימין קליין ז"ל בן הגה"ח ר' ישראל ז"ל נלב"ע ביום שבי' ו' שבט תשפ"ב תנצב"ה	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת מלכה ז"ל בת ישיבולת הרב החסיד המפואר ר' יהודה זיגלמן שליט"א זוגתו האשה החשובה מרת הענדיל ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף מאיר ז"ל	לעילוי נשמות הגה"ח ר' ישכר דוב יעקובוביץ ז"ל בהגה"צ נאב"ד וואדקערס רבי שמעון יחזקאל זצוק"ל ולע"נ הרה"ח ר' אליעזר צבי ז"ל בן הרה"ח ר' נתן בנימין ז"ל ולע"נ האשה החשובה מרת הענדיל ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף מאיר ז"ל	לעילוי נשמות הרה"ג ר' פנחס מאיר גאנצפריד ז"ל בן הרב החסיד ר' אליעזר דוד ז"ל נלב"ע י"ד סלו תשע"ד הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו